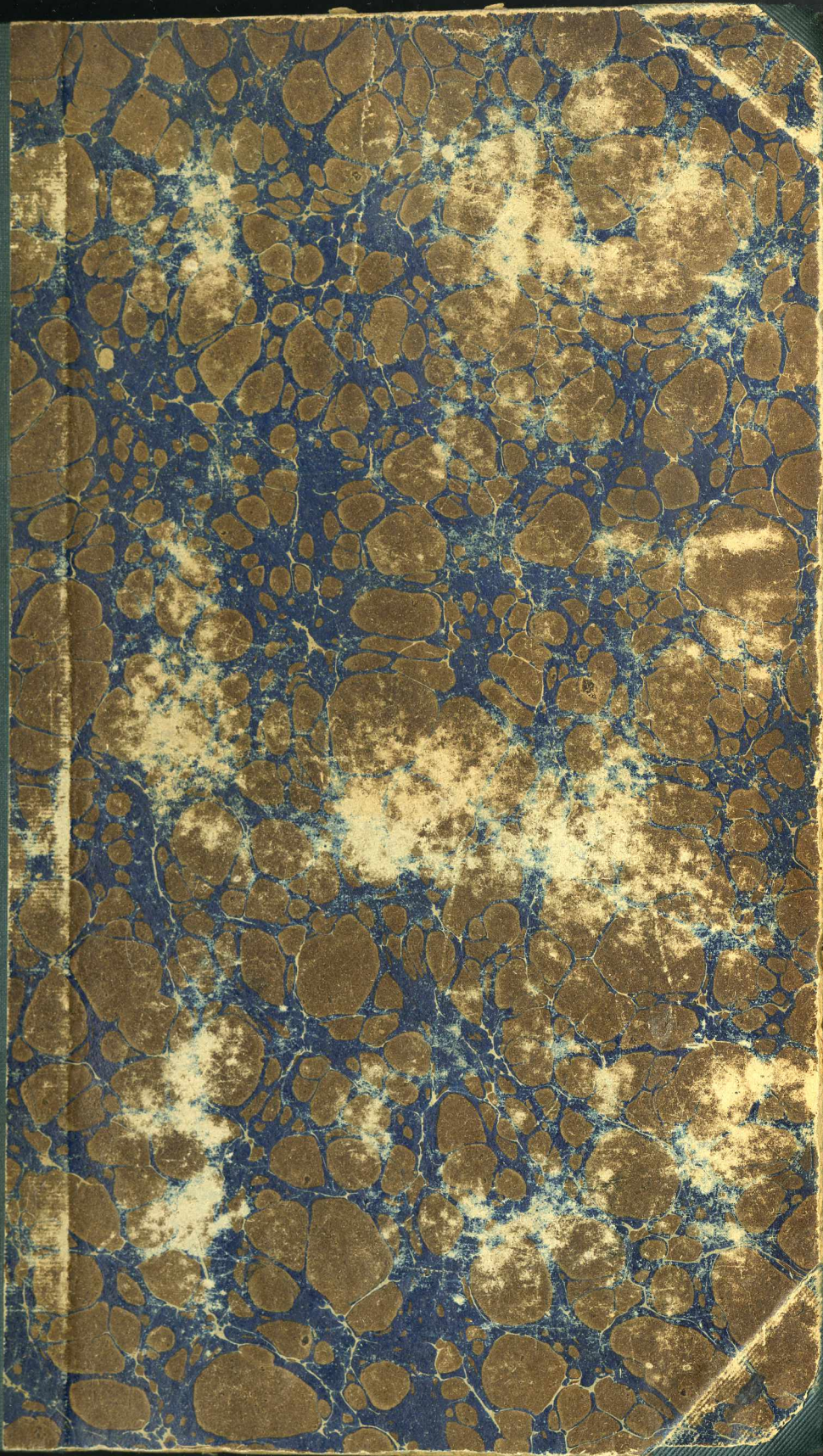

Politikai
röpiratok.

130.

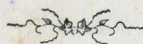
130
1139

MAGYAR BIRODALOM.

1865. JAVASLAT

A

MAGYAR KÉRDÉS MEGOLDÁSÁRA.

IRTA

SZÍNI KÁROLY.

2.

PEST, 1866.

A SZERZŐ TULAJDONA.

Lib F3200769046

MAGYAR BIRODALOM.

JAVASLAT

A

MAGYAR KÉRDÉS MEGOLDÁSÁRA.

IRTA

DR. BALOGY GÉZA

PEST, 1866.

Pestén, 1866. Nyomatott Trattner-Károlynál.

AZ

1865. ÉVI DEC. 10-RE HIRDETETT

S UGYANAZON HÓ 14-KÉN

Ő CSÁSZÁRI KIRÁLYI APOSTOLI FELSÉGE

I. FERENCZ JÓZSEF

ÁLTAL

SZEMÉLYESEN MEGNYITOTT

MAGYAR ORSZÁGGYÜLÉSNEK

PESTEN 1866. UJÉVBEN

LEGMÉLYEBB TISZTELETTEL

AJÁNlja

A SZERZŐ.

AS

1865. ÉVI DEC. 10-RA HIRDETETT

2. UGYARAZON NÖ 14-KÉN

Ő CSÁSZÁRI KIRÁLYI APOSTOLI FELSÉGE

I. FERENCZ JOZSEF

ALIA

EXEMPLYESSÉN MEGNYITOTT

MAGYAR ORSZÁGGYÜLÉSNEK

PÉSTEN 1865. ÉVÉBEN

LEGMÉLYEBB TISZTELTETEL

ALIA

A. SZABÓ

Ez iratban a magyar kérdés megoldásának oly módja hozatik javaslatba, mely képes egyfelől Magyarországot kielégíteni, másfelől a birodalmat az egyedül lehetséges egység alapján megszilárdítani.

E mód röviden ki van fejezve ez irat czímében.

E mód nem új, a mennyiben meg vagyok győződve, hogy ezreknek él az már lelkében, ha másként nem, mint homályos sejtelem. Új annyiban, hogy először van itt kimondva. De mindenki érzi, mindenkinek érezni kellett már azt, hogy ama nagy ellentétből, mely századok óta gyengíti a birodalmat s pusztítja népeit, a birodalom kétféleségéből, végre is nincs más menekvés, mint vagy a tökéletes elszakadás, vagy a tökéletes egyesülés. De az elszakadás csak heroikus gyógy mód, mely veszélyesebb, a birodalom mindkét felére nézve veszélyesebb, magánál a betegségnél is; az üdv egyesegyedül az egyesülésben remélhető. Azonban századok meghiusult kísérlete bizonyítja, hogy ez egyesülés az eddig megkísérlett formában lehetetlen. Mi volt az egyesülésnek egyedüli akadálya mindeddig? Az, hogy az egyesülésben nemzeti létét féltette elmerülni a magyar, e legfőbb kincsét, mely neki drágább jóléténél, drágább életénél; mert ha külön létébe nem ragaszkodik, németté vagy osztrákká kell vala lennie, a mivé a magyar sohasem lesz. Önkénytelen támad tehát minden józan gondolkodásu emberben azon eszme, hogy ha az egyesülés elkerülhetetlen, és annak egyetlen akadálya a magyarnak nemzeti léte miatti

aggodalma: oly módját kell kitalálni az egyesülésnek, melyben a magyar nemcsak ne féltse, hanem biztosítva lássa nemzeti lételet.

Ily mód egyedül csak az itt javaslott lehet.

Sokak előtt tán ábrándnak fog feltűnni e javaslat. Nagy szerencsétlenség volna, ha ábrándnak tekintenék ezt azok is, kiktől a kiegyenlítés, kiktől a haza és a birodalom sorsa függ jelenben.

Mert ez az egyetlenegy út a birodalom megmentésére.

Ha most nem, hát később, utójára is ezen eszméhez kell visszatérni, hogy a birodalmat megmenthessék, ha akkor késő nem lesz már.

Én azt hiszem, hogy sohasem volt még nagyobb szükség, és sohasem lesz alkalmasabb idő ez eszme megvalósítására, mint a jelen pillanatban.

Azon ponton állunk, hogy a magyar-osztrák viszonyokat újra rendezni, a birodalmat újolag konstituálni kell. A régi viszonyok visszahozhatlanul elvesztek, az azóta alakultak tarthatlanok: új alapra, új szervezetre van szükség:

Nagyszerű átalakulásra, nagyszerű elhatározásra.

A kérdés csak az: meg vannak-e érve ez elhatározásra a népek s kész-e a fejedelem?

A népek — a lajtántúli népeket értem — e népek semmit sem követelnek Magyarországtól, csak az egyesülést. Most Magyarország rááll az egyesülésre: föl kell tennünk, hogy ily lényeges nyeresemény árában ők sem fognak visszariadni egy kis formai áldozattól.

A mi a fejedelmet illeti, épen e pont az, mi a jelen pillanatot legkedvezőbbnek tünteti föl.

Szerencsés kor, mely megtermi a maga emberét!

Ily szerencsés kort ért most e birodalom és Magyarország.

Egyszerült már nagy és szabadelvű fejedelem e birodalom trónján, mióta vele ez az ország viszonyba lépett; oly fejedelem, ki hivatva és képesítve volt nagyot tenni, e viszonyt egy nagyszerű eszme alapján rendezni s általa egy nagy birodalmat alapítani. E fejedelem II. József volt. De a kor még nem volt megérve az eszmére.

Most másodszor áll elő a birodalom újjászervezésének szüksége, és másodszor áll a birodalom élén oly fejedelem, ki e nagy feladatot átérteni és átérezni bírja, ki Magyarországgal egyesülten Európa keleti szélén egy nagy erős birodalmat rendíthetlen alapokon megalapítani, hivatva és képesítve van: egy amannál igen sokkal előhaladottabb s az eszmére megértőbb és alkalmasabb korban.

Ebben van e haza és e birodalom jobb jövőjének záloga, garantiája.

Kik a most uralkodó fejedelem utóbbi tetteit, magatartását, s Európa által nagyszerűnek vallott legújabb (sept. 20.) fellépését egész horderejében megítélni bírják, reménynyel sejtik már is megújulni benne a „nagy“ névre sok úgynevezettnél érdemesebb II. Józsefet, az újabb kor haladásának mindazon előnyével, melyeknek hiánya volt egyetlen oka ama nagy fejedelem nagyra törő terveinek nem sikerültének. Akkor a nemzet nem értette meg a fejedelmet, és a fejedelem nem értette meg a nemzetet, s a legkitűnőbb fejedelem a legdicőbb nemzettel mit sem bírt létesíteni. II. József csak halálos ágyán ismerte meg a magyart, és a magyar csak holta után ismerte meg II. Józsefet.

Most a Felsőnek szerencsés sugallata eszközöl, hogy 1865. nyarán megjelenjék a magyar nemzet közt bizalommal, őszinte szívvél és egyedül. Alig látták, és már is megismerték egymást. Megismerték és megszerették. A nemzet meglepetve látta, hogy a ki előtte áll mint fejedelem, valódi férfi, méltó arra, hogy előtte álljon,

ember a szó nemesebb értelmében, és a mellett magyar, ki vele az ő nyelvén beszél, ki vele érez, vele akar. A Felség pedig látta, hogy ez a nemzet, melyről annyi rosztat beszéltek, a legjobb nép, hogy ez a nép nemcsak gyűlölni, de szeretni is tud, szeretni és lelkesülni fejedelmeért úgy, mint egy nép sem a világon, hogy büszke lehet és boldog az a fejedelem, a kit ily nemzet szeretve nevez övének, mint a magyar.

Igy kezdték egymást kölcsönösen megismerni, a Felség és a magyar nemzet; és az a hit táplál, hogy miként az első ismeretség a rokonszenv első csiráját nemzé, e rokonszenv csak nevedezni s forró szeretetté fog válni a további ismeretség folytán.

Ha a Felség itt leend köztünk, meg fogja látni, hogy ama lelkesedés, melylyel Ő Felségét amaz első közeledésekor s most az országgyűlés megnyitásakor a nemzet fogadta, nem pillanatnyi életü volt, nem muló, soha nem lankadó. Minél nagyobb vész fenyegetné trónját, annál nagyobb lesz iránta a nemzet ragaszkodása, hűsége és önfeláldozása.

És ha itt lesz köztünk, a Felséget is jobban megismerendi e nemzet, és a férfias erényeket tisztelő nép csodálni és szeretni fogja azon fejedelmet, ki magas helyzetének csak terheit érzi s gyönyöreit élvezni oly kevés időt enged magának; ki a multság helyén csak perczekre jelen meg, mert fontos államügy sürgeti visszatérését; ki a nyugalmat alig ismeri, mert késő éjig tartja ébren teendője és a kora hajnal már fönn találja; kinek figyelme mindenre kiterjed, a legfontosabb államügyektől kezdve a közkatona leveiseig, a külhatalmasságok kivánalmától a szegény ember egyszerű folyamodásaig. Igy ismerve a Felséget, el fog ragadtatni e nemzet, és azt fogja mondani: ily fejedelem kell a magyarnak!

A körülmények úgy akarták — és nem okolunk itt ezért senkit, pusztán csak a körülményeket — úgy

akarták, hogy Ő Felsége trónraléptekor a birodalom népei meghasonlásban legyenek egymással, majdnem mindnyájan egy ellen levén, a magyar ellen; s az ifju fejedelmet ismét csak a körülmények azon részhez állni kényszeríték, mely a magyar ellen küzdött. A kérdést karddal kellett kettévágni. Ama népeknek csak egy roppant idegen hatalom segélyével sikerült legyőzni a magyart.

Legyőzni, igen, de nem meggyőzni. A harcz tovább folyt. A kardok ugyan nem csengtek többé, de béke nem volt. Tizenöt esztendeig tartott a békés harcz. A magyar kezében nem volt fegyver, sőt még a tollat forgatni s szólni is csak úgy volt szabad neki, a mint a másik fél megengedte. Mindazáltal volt egy fegyvere a magyarnak, melylyel ellenfelének minden csapását diadallal elhárította; mert részéről a harcz csak védelem volt. E fegyver a hallgatás vala. Igen, miután nem szólhatott szive szerint, hallgatott a magyar. De e hallgatás ékesenszólóbb volt a szónoklatnál, és meggyőzőbb a hadi fegyvereknél. A Felség megértette e hallgatásból, hogy a két fél közt az igazság a magyar részén van, és azonnal egész szivvel-lélekkal áttért mihozzánk. Most a mienk. . . . S mi megmutatjuk, hogy nem csalódott bennünk. Támadjon fel bár a fél világ azon fejedelem ellen, ki őszintén a magyarhoz állott, nem félhet; megvédi a magyar vitéz kardjával, az igazsággal és Isten nevével. Fejedelem nem lehet sehol nagyobb biztosságban, mint a magyarnál. Mielőtt a magyar királynak félni kellene, az utolsó magyar is elesett.

Most a Felség és a magyar nemzet egyyek. E szövetség oly erős, melyen a pokol kapui sem vehetnek diadalt. Mindazáltal a Felség és a magyar nemzet ez erőt, e hatalmat, nem fogják a másik fél leigázására fordítani. A magyar nem áll bosszút a többi népeken, hogy oly sokáig elnyomva tartották őt és elidegeniték tőle a fe-

jedelmet; és a Felség nem áll bosszút, hogy elidegenítették tőle leghivebb népét, a magyart. Ő Felsége és a magyar nemzet előtt fontosabb feladat van, semhogy bosszúval foglalkozhassanak. Ő Felsége és a magyar nemzet Ő Felsége alatt hivatvák a birodalmat akkép megalapítani s megszilárdítani, hogy jövőre lehetetlenné váljék abban a meghasonlás; az idegen pedig, még ha egy Nagy-Sándor volna is, e birodalom határához érve, rettegéssel olvassa ott e szavakat: „Eddig, tovább nem!” és megszügyenülve térjen vissza.

Igen, ez a cél, ez a feladat. E birodalmat meg kell erősíteni e két ellenség ellen, melyek: a bel meghasonlás és a kül hódítók. A bel meghasonlás ellen, mely még veszedelmesebb ellensége minden országnak a kül ellenség-nél, biztosítja a birodalmat a népeknek ön-elhatározásból eredő szövetsége a jogarány alapján, és a szabadság, az önkormányzat. Kül ellenség ellen pedig védi a birodalmat az egység. Egység és szabadság: ezek a birodalom hatalmának, jóllétének és fennmaradásának fő feltételei. Minden egyéb mód, terv, javaslat, mely e két fő feltételt teljesen nem biztosítja: haszontalan s csak idővesztegetés, legfeljebb csak ideiglenes segély, mely a régi és mindig kiujuló sebet tökéletesen be nem gyógyítja, a bonyodalmat csak elodázza, nem lehetlenné teszi — mint erről háromszáz éven át elég időnk volt meggyőződni.

Mint mondtam, ez iratban a birodalom szervezésének oly módja hozatik javaslatba, mely gyökeresen képes meggyógyítani a régi sebet, meggátolni a bel meghasonlást, egygyé tenni és örök időkre megszilárdítani a birodalmat.

Az Ő Felsége által személyesen megnyitott jelen magyar országgyűlés pedig épen e célra hivatott egybe. E nagyszerű hivatással felruházott országgyűlésnek ajánlom tehát ez iratot, mint a birodalom szervezésének

oly javaslatát, mely ezen országgyűlés elé kitűzött nagy cél elérését lényegesen előmozdithatja.

A két táborbeli — t. i. a magyar és nem-magyar vagy a lajtáninnyi és túli — politikusok programjaitól annyiban különbözik ez irat, s e tekintetben mintegy közvetítőt képez a két fél között, hogy pótolni igyekszik azok hiányait, és felhasználni azok előnyeit. Igen, mindkét félnek javaslataiban vannak helyes dolgok, de vannak hiányok is. A hiány az, hogy mindkettő csak egyikét vagy másikat pártolta a fentebb említettem két fő feltételnek, melyek pedig csak együtt vezethetnek a közös nagy célhoz. A nem-magyar politikusok minden áron csak az egységen kopogtattak s mellette a másik fő feltételt, a szabadságot, egészen feledték, vagyis feláldozták ezt amannak. Viszont a magyar politikusok mindenképp felett a szabadságot sürgették, még pedig természetesen Magyarország szabadságát, miután nem látták az egység létesítésének oly módját, mely mellett a szabadságnak is juthatna hely. Az egység, e nagyszerű eszme, minden nemesnek és nagyoknak előmozdítója, első feltétele, teremtője, az egység, fájdalom! mindig oly alakban kínáltatott nekik, mely rokonszenvet nem, csak gyűlöletet ébreszthetett bennök, mert abban csak a szabadság koporsóját láthatták, holott annak a szabadság és jóllét bölcséjének, melegágyának és erős várának kellene lenni. Így a két fél soha sem érthette meg egymást.

Nem; az ilyen egység soha sem lenne képes magát érvényesíteni. Én az egységet a bel- és kül-béke mulhatlan feltételének tartom. De őszintén kimondom, hogy az olyan egységért, a minővel eddig kínáltak bennünket, mit sem adnék, azt elvetendőnek vélem, mert abban a birodalom sem lehet erős, Magyarországnak pedig vége. Már pedig egy nemzettől, melynek oly multja van, s mely annyi szellemi és anyagi erővel bír, mint

a magyar, nem kívánhatni, hogy lemondjon multjáról, le jövőjéről, le életéről, megsemmisüljön, beleolvadjon és eltemesse magát egy más népbe, egy olyan népbe, mely nem is nemzet, az osztrák népbe. Mindenre rávehetik a magyart, de erre nem, inkább elesik mind egy szálig.

Egységnek kell lenni, de nem ilyenek. Egységnek kell lenni, de olyanak, melyben a tagok természetesen és erőszak nélkül egyesíthetnek, megmaradván mindegyiknek szabad mozgása, saját körében (autonomia, önkormányzat) s közös-törvényesabta működése az egész testre nézve; nem birván egyik tag sem leigázó hatalommal a másik felett, mindnyájan csak a közös hatalomnak engedelmességgel, (közös fejedelem, közös felelős kormány és közös parlament). És ha már központjának kell lenni ez egységnek, a minthogy kell is, oly szívnek, honnan a vérerek kiindulnak és mozgásba hozatnak, ezen központ méltányosan csupán az lehet, melyet már a természet, fekvés, történelem és képesség azzá tett, hogy központul szolgáljon az egész egységes államtestnek.

Ily központ e birodalomban, ha minden körülményt tekintetbe veszünk, egyedül csak Magyarország lehet. Egy tekintet a térképre, nem központján fekszik-e, nem derekát és szívét képezi-e Magyarország a birodalomnak? E nemzetnek ezredes multja, alkotmánya, nemcsak kész, de ős, az idők által erősnek bizonyult, mégis a korral mindig tökéletesbithető alkotmánya, melylyel századokkal megelőzte Európát, nem azt mondja-e hangosan, hogy a Gondviselés e népet szemelte ki és ültette be ide, hogy magvát és alapját képezze egy hatalmas birodalomnak, hogy példaadója és tanítója legyen más népeknek a kormányzás egyedül boldogító módjában, az önkormányzatban? De tekintsük tovább e földnek gazdagságát, természeti előnyeit, e földnek, mely-

ről — akármit mondunk — joggal mondja a régi latin példabeszéd, hogy: „Extra Hungariam non est vita, si est vita, non est ita,“ tekintsük e nép ős erejét, vitézségét, lelkesedését, nemességét, türelmét, emberiség-szeretetét, fejedelme iránti hasonlíthatlan hűségét: elfajultnak, hazugnak, alávalónak kellene lennünk, így ismervén ezt a magyar népet, hogy be ne valljuk, miként ily népet nem találunk többet a földtekén. Francia, olasz, angol, német, orosz, s bár mely néven neveztesse nek, legyen a Felség „magyar“ fejedelem, büszkébb lehet e névre mint ha bármelyikét viselné amazoknak, szebb név a „magyar“ mindazoknál. Legyen a birodalom központja Magyarország, s nem lesz több oly erős birodalom.

Ily központtal minő Magyarország, de csak is ezzel létesülhet és állhat fenn az egység e birodalomban, az egység, mely nélkül birodalom fenn nem állhat, erős nem lehet. A Felség maga is, midőn nagyszerű sugallata folytán nemcsak Magyarország de a birodalom ügyének elintézését is leghivebb népére, a magyarra, ennek mostanra összehívott országgyűlésére bizta, elengedhetlen feltételnek tűzte ki az egységet. Más egység, mint az érintetem, melyet alább bővebben fogok kifejteni, e birodalomban lehetetlen. Célom ez állításról a népet meggyőzni, és arról, hogy az eddigi ut, mely folyvást a nemzetek pusztítására vezetett, valóban nem célhoz vezető. Az eddigi ut a meghasonlás volt: a mely ország pedig magában meghasonlik, elvész. Az egyetlen helyes ut: az egység. Miként létesíthető ez a birodalomban, Magyarország sérelme, veszélyeztetése nélkül, sőt javára és önkéntes beléegyezésével: azt kísértem meg ez iratban kimutatni.

E részben a Felségtől függ legtöbb, és a Felség annyi reményt költött fel már is önkénytelen a magyarban, hogy merészségnek sem tartjuk többé tőle szokatlant, nagyszerűt várni.

Ez irat szerzője megfordulván közelebb a székvárosban, a mi neki leginkább feltűnt, az, hogy ez egész császári osztrák városban, s magában a várban, sehol sem látta a fekete-sárga színt, az osztrák színt, melylyel egykor minden császári korlátfa festve volt még Magyarországon is.

Ezen tény sokaknak tán fel sem tűnt, minthogy a mostani fejedelemtől megszokták már a nemközönségest. De konstatirozni illik e tényt.

Ettől már csak egy lépés ez irat eszméjének valósitása. Mondja ki a Felség ez eszmére, hogy úgy legyen, úgy lesz, és a népek örömmel fogják példáját követni, és a Felség e „legyen“ szava új szebb világot fog teremteni a birodalomnak.

Az országgyűlés feladata.

A jelen országgyűlés feladata nagyszerűbb, s ha a jelek és kilátások nem csálnak, eredménye kihatóbb és története emlékezetesb lesz még az 1791- és 1848-nál is.

Ez országgyűlés hivatása, csupán a főbb kérdéseket említve, nemcsak Magyarország jogának, melyet már a lajtántúli ellenséges politika és tizenöt évi gyakorlat eljátszottnak tartott, visszaállítása, ennek alapján az inau-gural diploma megkészítése és az azt elfogadandó fejedelem királylyá koronáztatása; továbbá nemcsak a magyar-erdélyi, magyar-horvát, s netalán magyar-szerb, magyar-román, magyar-szlavon, mindenek felett pedig a magyar-osztrák kérdés megoldása: tehát nemcsak Magyarország ügyének elintézése és ez országnak egyfelől a vele szorosabb kapcsolatban levő s Sz.-István koronájához tartozó tartományokhoz, másfelől a birodalom más részeihez és a köz-birodalomhoz való viszonyának

megállapítása: hanem magának a birodalom sorsának eldöntése is, melyet a bécsi birodalmi tanács négy éven át siker nélkül kísértett meg, most a fejedelem böles akarata folytán a magyar országgyűlés feladatává lett.

Ennyi és ily lényeges kérdések okos és tartós megoldása nemcsak nagy hazaszeretetet, törvényhozói jártasságot, hanem finom diplomatai tapintatot, körültekintést, ovatosságot, eszélyt, egyszóval politikát igényel az országnak azon küldötteiben, kikre ily fontos dolgok vannak bízva.

Az országgyűlés első teendői.

Ha jól fogja fel teendőjét a magyar országgyűlés távol attól, hogy az elősorolt kérdéseket a jövőrei tekintettel is mind egyszerre megoldani akarja, mint a mi éveket vehet igénybe: mindenek előtt a multat igyekezendik helyre-, s a jelent tisztába és annyira-mennyire a rendes kerékvágásba hozni. És azt hiszem, arra már eddig is minden meg van téve, hogy a multakon hosszas vita nélkül túleshessünk és a fejedelemseli személyes ügyünket minden nehézség nélkül eligazítsuk. A fejedelem maga elkárhoztatta azon kormányt, mely Magyarország jogait kétségbe vonni, eljátszottnak tartani merte. Ezzel a fejedelem már elvben elismerte Magyarország jogait. Miért nem léptette hát életbe rögtön és csonkítatlanul? Miért nem állította helyre a megyéket, és a felelős miniszteriumot? . . . Erre, a nélkül hogy a kormány czéljait vagy épen titkait csak sejthetnők is, legegyszerűbb feleletnek gondoljuk a következőt:

A törvénytelen állapot, melyből oly sok idő után Isten segélyével és a fejedelem elhatározása folytán végre teljesen szabadulni akarunk, a törvénytelen állapot olyan mint a bűn, melyről tudjuk, hogy egyik a másikat

nemzi. Midőn a törvénytelenégből kilépni akarunk, lehetetlen elkerülni, hogy még egy-két törvénytelen lépést ne tegyünk, mint a sáros vízből nehéz egyszerre tiszta lábbal szárazra lépni. Mindaddig, míg a király meg nincs koronázva, minden más lépés sem lehet egészen törvényes. Mi volt a leg-egyenesebb és legkevesebb bajjal járó út a teljes törvényességhez? Az országgyűlés. Minélelőbb ezt létesíteni, ez volt az első feladat, mert egyedül ez azon illetékes hely, mely minden törvényteleniséget megszüntethet. A felelős miniszterium felállítása és a megyék helyreállítása részint oly hosszas, részint oly bonyodalmas dolgok, melyek sok idővel hátráltatták vagy végkép meg is gátolhatták volna az országgyűlés egybehívását, mely pedig illetékesen egyedül segíthet minden bajon. Így a jelen kormánynak megbocsáthatjuk, hogy ezeket mint eshetőleges akadályokat mellőzte s minde- nek előtt az országgyűlést akarta létrehozni. Mellőzte szükségességéből, azt hisszük; nem pedig mintha kétségbe akarná vonni összes törvényeink jogszerűségét.

A fejedelem, mint mondók, elvben már elismerte Magyarország régi jogait; s hogy azokat ünnepélyesen és törvényileg is elismerje, és sanctionálja: a végett hívta egybe a jelen országgyűlést. A fejedelmi meghívó egybehívta a Képviselőket és Rendeket, hogy a koronázási oklevelet megkészítsék, és a fejedelem azt elfogadván, magát megkoronáztassa.

Már pedig a fejedelem jól tudja azt, hogy a koronázási oklevél arra való, hogy abban a megkoronázandó király az ország összes jogait és törvényeit, melyeket a magyar országgyűlések hoztak, elődjei a fejedelmek szentesítettek és azokra megesküdtek, részéről is elfogadja, megerősítse és azokra megesküdjék. És a fejedelem jól tudja, mely törvények azok, melyekre megesküdnie kell, mielőtt megkoronáztatnák. Ezeket tudván,

föltehető, hogy nem hívta volna egybe az országgyűlést koronázásra, ha a koronázási oklevelet elfogadni, azaz az ország összes alaptörvényeit megerősíteni, magát előre el nem határozta, hanem alkudozni akart volna oly dolgokban, melyekre a magyar ismételve megmondta hogy nem alkuszik.

Azt hisszük tehát, hogy ezen nehéznek látszó kérdés remény felett rövid időn be fog végeztetni és alig adand okot vitára. S az országgyűlés menete, ha okosan jár el s egyesek csupa szónoki és kitünési viszketegből nem akarják hátráltatni a fő kérdés tisztába hozatalát, körülbelől ez lesz:

Midőn majd a már megnyitott országgyűlés saját verifikálásával és megalakulásával foglalkozik, észre fogja venni, hogy nincs jelen teljes számmal az 1848-diki törvények szerint. Azaz: hiányzik Erdély, Horvátország, stb. A kormány helyes tapintata folytán az erdélyi és a horvát országgyűlések megelőzték a magyar országgyűlést; és azon rövid idő, melyet nekik a kormány a magyar országgyűlés megalakulásáig engedett, azt látszik mutatni, mintha a kormánynak reménye volna ama két országgyűléssel a Magyarországhozí viszonyokat minélelőbb tisztába hozni. Erdély, remény szerint, csakhamar kimondja az uniót (az ellenszegülő csekély minoritás nem fogja gátolhatni működésében) és elküldi követeit a magyar országgyűlésre. Mit fog tenni Horvátország? azt nem tudjuk. Azt várja tán, mig elébb Magyarország a birodalommal kiegyezett? Vagy más okon megtagadja a magyar országgyűlésre követet küldeni? Mindegy, azért a magyar országgyűlés nem lesz kevésbbé törvényes, s miután nem a kormányon múlik, hanem magán Horvátországon, hogy nincs képviselve, „volenti non fit injuria“ . . . . a magyar országgyűlés kimondja megalakultát és megkezdi törvényes működését.

A törvényesség helyreállítása. Koronázás.

Mint mondók, első teendője ez országgyűlésnek, mielőtt a jövőről gondoskodnék, a multtal számolni és a jelent lehetőleg rendbe hozni. Mielőtt új törvényeket hozna, a régieket kell helyreállítani vagyis azok jogerejűségét konstatálni. Midőn az ország a törvényességre akar térni, vissza kell mennie egész odáig, hol a kétségbevonhatatlan törvényesség van.

Kétségbevonhatatlan törvényesség ott van, hol törvényes országgyűléssel és törvényes kormányval találkozunk. Visszafelé menvén az évek során, némi színet a törvényességnek találjuk legelől 1861-ben. Ekkor ugyanis országgyűlés volt. De ez maga sem ismerte el magát törvényesnek, mert nem volt teljes, különben is egyetlen egy törvényt sem hozott.

Tovább menvén 1861-től, ismét csak a törvénytelenség éveivel találkozunk, egész 1848/49-ig. Ez években találunk országgyűlést. 1848 törvényességét senki sem tagadja többé. De mit csinálunk 1849-czel? Egyszerűen ignoráljuk azt? Véleményem szerint egy nemzet semmit sem ignorálhat, a mit tett; s ha hibás volt, a mit tett, megsemmisítheti, de nem veheti meg nem történtnek. 1849-re nézve tehát két teendő lehetséges. Vagy egyszerűen eltörli a jelenlegi országgyűlés az 1849-ki országgyűlésnek tetteit, és azok ünnepélyes eltörlését az új törvényczikkelyekben kimondja. Vagy ezen gyűlés törvényesség szempontjából támadja meg az 1849-diki törvényeket, s azt mondja, hogy mivel régi törvényeink szerint jogerejű törvényeket csupán az országgyűlés a Felsővel közösen hozhat, az 1849-ki törvények, melyek a Felső nélkül hozattak, ép oly jogérvénytelenek, mint azon rendeletek, melyek azóta az országgyűlés hozzájárulása nélkül kibocsáttattak, és azokkal együtt megszűnnek.

Marad tehát a multban az egyetlen törvényes kapcsolás, melylyel a jelen törvényhozás legközelebb kapcsolatba léphet, 1848.

Az 1848-ki törvények ellen, ép úgy mint a régiek ellen, semmi törvényes kifogás nem lehet. Azok a törvényes országgyűlés által hozattak, és a törvényes fejedelem által szentesítettek.

1848-ra mint törvényes kiinduló pontra érve, mit lát ott a magyar országgyűlés? Azt, hogy az 1848-ki törvények szerint Magyarország törvényes királya V. Ferdinánd, ki még életben van s kinek lemondása még a törvényes magyar országgyűlés által becikkelyezve nincs.

E formahiánynak betöltése valamint Ferencz Károly főherczeg lemondásának is tudomásul vétele után a tetteg trónon ülő Ferencz József örökösödési joga ismertetik el, ki is törvényesen felkéretik, hogy ősei szokása s a magyar törvények szerint a számára elkészített s Magyarország törvényeit megerősítő koronázási oklevelet elfogadja és magát magyar királylyá ünnepélyesen megkoronáztassa.

Mind ez, mondjuk, megtörténhetik gyorsan és minden hosszabb vita nélkül. A koronázási oklevél megkésztését nem hisszük hogy hosszabb közjogi vitatkozásoknak kellene megelőzni. Mindaddig, mig valamely törvény, jelesen itt az 1848-ki, az uralkodó fejedelem által elismerve, megerősítve nincs, nem lehet azt törvényesen módosítani, változtatni. Az 1848-ki törvényeknek tehát, szintűgy mint a régieknek, feltétlenül el kell ismertetniök, a koronázási oklevélnek azok megerősítését tartalmazniök, és az uralkodónak ezen oklevelet elfogadnia, hogy megkoronáztassék. Így és csak ekkor áll helyre azon törvényesség, melynek aegise alatt aztán az országgyűlés jogerejűleg határozhat, módosíthat vagy törölhet el törvényeket, és hozhat helyettök újakat, mert

lett már koronás király, ki azokat törvényesen szentesitheti.

Ezek azok, a mik halasztást nem szenvedhetnek, ha azt akarjuk, hogy a törvényes állapot egyszer már és minélelőbb helyre álljon. Mindenekelőtt a multtal kell számolni, a jelent tisztába hozni, a meglevőt biztosítani, és a törvényességet a kész alapon helyreállítani. Azután következik a jövő kérdése, a jövő biztosítása, mely jövőt úgy megalapítani, hogy jobb legyen a multnál, bizony nem csekély feladat, s nem tudjuk, bevégezheti-e a most három évre választott országgyűlés. Isten segítségével azonban megfelelhet neki, s tán jobban és hamarabb is, mint remélnők.

Még azonban két dolog lesz, a mit a közjog és a birodalmi viszonyok rendezése előtt mint halaszthatatlant legalább ideiglenesen rendezni kell. Egyik az elősorolt törvénytelenység következményeinek vagy maradványainak a gyakorlatban is megsemmisítése, illetőleg az azok feletti intézkedés. Az opportunitás azt parancsolja, hogy addig is mig a közjog rendeztetnék, az állam-gépezet mozgásban tartására megkivántató pénzsegély az egyezkedő ország által meg ne tagadtassék; de viszont a kormánynak azt parancsolja ez opportunitás, hogy azon pénzsegély beadását bizza egyenesen a méltányos nemzet készségére, s behajtására erőszakot ne használjon. Azért az adó-exekució, valamint a pénzügyörök működése, és a csendőrség is azonnal megszüntetendő. Már a képviselőjelöltek programjában is olvastuk az „ön-megadóztatás“ elvét. Az erőszak alkalmazása a békélés közegette, a nemzet közeledése alatt az elitélt és gyűlölt rendszer közegeinek látása, felingerelné a lakosságot, s a teljes őszinte kibékülést lehetetlenné tenné. Ellenben rá kell hagyni a magyar nemzetre, hogy addig is, mig a törvény elrendezi, fizesse önként a mit kell: meglátandják, hogy itt is bebizonyúl ama régi dal igazsága:

„Természete a magyarnak,
Hogy a jussát nem hagyja:
De ha vele bánni tudnak,
Az ingét is odadja.“

Másik rendbehozandó ügy, mielőtt a közjognak jövőrei elintézéséhez fognánk: a törvényességnek az életben is alkalmazása, a meglevő törvények foganatosítása, életbeléptetése.

A megyék helyreállítása.

Itt szemünkbe tűnnek mindenekelőtt: a megyék. Ámbár a megyék kérdését az 1848-iki törvény rendezetlen hagyta, nem hisszük azért, hogy e körülmény akadályul szolgáljon a megyéknek a régi alapon visszaállítására nézve. Egyébiránt természetesnek találjuk, ha a kormány nem siet a tisztviselőkar megváltoztatásával mindaddig, míg a tökéletes kiegyenlítés biztosítva nincs, miután az 1861-ki példából okulva attól tart, hogy az alkotmányos tisztikar mindjárt lelép, mihelyt az egyezkedésben valami akadály áll be; már pedig a tisztikar gyakori változása nemcsak a kormányt kompromittálja, nemcsak száz meg száz családot tesz kenyértelessé, vagy az államot terheli letett hivatalnokok ezreirőli gondoskodással s azok ingyen fizetésével, hanem az országnak is, s abban a magánjognak, a személy- és vagyonbiztosságnak, az ügyek rendes menetének, szóval mindeneknek roppant hátrányára szolgál. A jelen kormánytól, mely eljárásában eddig is oly nagy tapintatot tanusított, várhatjuk azonban, hogy e részben is eltalálja a helyes utat, és e kérdést addig is, míg a törvényhozás véglegesen intézkednék, az ország teljes megnyugtatóra intézندی el.

Magyar miniszterium.

Meglevő törvényeink életbeléptetésénél most jó a sor a felelős magyar miniszteriumra. Ezzel

azonban már közjogaink s az ugynevezett közös ügyek egész sorozata kapcsolatban van, úgy hogy egyiket a másik nélkül elintézni lehetetlen. Ha a jövővel nem gondolnék, a felelős magyar miniszterium azonnali és egészbeni felállítását kívánnám, mert csakán kevesebbet érne a semminél. Elvem azonban és ez irat czélja egészen más levén, mintsem a régi és csak meghasonlást szülő viszonyok helyreállítása és csak ideig-óráig tartó kiegyezés: czélszerűbbnek vélem egyelőre a kormánynak jelen alakjában megtartását, azon kormánynak, mely, joggal mondhatjuk, már jelenben is magyar.

Igen, mert lássuk, hogy állunk e tekintetben.

Az új fordulat. — Eszterházy Mór.

A jelen fordulat Ő Felsége pesti látogatásától datálódik, s mint tudva van, néhány jeles magyar férfaink közbenjárásának, mindenek felett pedig maga Ő Felsége személyes jó hajlamainak tulajdonítandó.

Az Ő Felsége elhatározására befolyással volt magyar államférfiak közt, Deák Ferenczen kívül, első hely és a legnagyobb köszönet illeti meg gróf Eszterházy Mór hazánkfiát, kinek páratlan s csupán nagy tudományosságához s államférfiúi bölcsességéhez és hazaszeretetéhez hasonlítható nagy szerénysége okozza, hogy nevét nemcsak nem kürtölik, de alig ismerik, s csak később fogjuk meglepetve megtudni, mennyit köszönhet e kitünő férfinak a magyar. Ha, miután a fegyver élén keresztül mentünk, az annál még nagyobb veszedelemmel fenyegető beolvasztó kemencze tűzében nem lettünk semmivé, sőt mint a phönix abban új életre kelve, még megérjük, hogy ismét nemzet lesz belőlünk: az a magyar nemzet kiolthatlanságán és Ő Felsége saját jobb meggyőződésén kívül, nagyrészen gróf Eszterházy Mórnak köszönhető.

A történet egykor fel fogja jegyezni e férfiú küzdelmét a magyar nemzet legnehezebb éveiben, midőn kivüle alig volt más szószólója az elnémitott magyarnak. A maradék akkor, olvasva e küzdelem történetét, nem fogja tudni, mit csodáljon inkább ez emberben: az államférfiúi bölcseséget-e, mely őt befolyásában mindig meg tudta tartani, míg mellőle annyian elestek? vagy a bátorságot, melylyel meggyőződését annyi ellenkező szelek ellenében folyvást meg tudta védeni? vagy a hazaszeregetet, mely őt kitűrésre bátorította éveken át, midőn e kitűrés annyi önmegtágadásba került; alig levén kilátása a sikerre, s nem más támasza, mint Istenben vetett hite, hogy a jó ügyet, melyért harezol, végre is diadalra segíti, és a fejedelemben vetett reménye, hogy annyi ellenkező és ellenséges vélemény, nézet és tanács közt végre is a leghelyesebbet fogadja el, habár e leghelyesebbért csak e gy ember szól is?

Mind ennek elbeszélését a történelemre bizzuk. Mi csak annyit mondunk itt czélunkhoz képest gr. Eszterházy Mórról, hogy ő volt az, ki a Schmerling-miniszterium alatt, bár annak maga is tagja, megtámadta annak politikáját, ki mondta e politika czélhoz nem vezethető voltát, s egymaga mindenki ellen, szembeszállt ez egész miniszteriummal, más út követését ajánlván határozottan, s élesztvén Ő Felségében a magyar nemzet iránti bizodalmat, melyet mások végkép kioltani törekedtek. Ő volt az végre, ki Ő Felségének azon eldöntő és örökké nevezetes elhatározását, hogy hű magyar népét személyesen felkeresse és az annyira ohajtott közeledéshez maga tegye meg az első lépést, ha nem is sugallotta, de mindenesetre teljes érettségre jutni segítette, és azt az ellenkező tanácsok és törekvések ellenében megvédeni s feltartani tudta. A Felség elhatározta magát az útra.

A koczka el volt vetve, még pedig a haza és bi-

rodalom sorsára szintúgy, mint gróf Eszterházy Mórra nézve is, válságosan. Miként fog a Felség fogadtatni? Ettől függött minden. Elvállik, kinek lesz igaza : gróf Eszterházy Mórnak-e, vagy a többi minisztereknek és a Felség összes tanácsadóinak?

A Felség pesti látogatása.

A feleletet tudjuk. Gróf Eszterházy Mór győzött, a diadal övé lett. De győzött a fejedelem is, s győzött Magyarország is.

A Felség minden reményt és várakozást meghaladó lelkesedéssel fogadtatott Pesten. Nem két peres fél találkozása volt ez. Az atya találta itt meg elveszett fiját, és a fiu atyjára talált. Ki kérdi még, hogy a kibékülés fog-e létesülni? A kibékülés már megtörtént azon perczen, midőn az atya és fiu találkoztak. E kibékülést semmi sem ronthatja el többé. Ők mindent feledtek, mindent elnéztek egymásnak, és nem akarják elkeseríteni a viszontlátás perczeit szomorú emlékezésekkel. A mi tennivalójok marad, csak abból áll, hogy jövőre akként intézzék a ház rendezését, hogy a házi béke meg ne zavartassék, sem a fiak az atyától, s az atya a fiaktól, sem pedig a testvérek egymástól el ne idegenedhessenek többé. Csak ez van hátra. S ez már csak az ész teendője, az ész pedig lehet kapacitálni. De ki hitte volna, hogy a szív is oly hamar kapacitálható legyen? A szív már meggyőződött, az észszel könnyebb lesz végezni. A földolog, a kibékülés, megtörtént; s a mi még kevéssel ezelőtt majdnem örökre elveszettnek, visszatérhetetlennek látszott, a bizalom visszatért. Csakhogy ez megvan, a többi Isten segélyével önként jó.

A Felség pesti látogatásának örvendetes eredménye tehát, mint mondók, Eszterházy Mórnak adott igazat. Az elvetett koczka az ő részére fordult. A császár nem

úgy tért vissza, mint Pestre jött. Pestre jött talán reményvel, őszinte hajlammal, jött hogy kibékítsen, meggyőzzön. És elment innen önmaga kibékülve, meggyőződve, hittetl s egész lelkében nagyszerű fordulattal. Roppant változás ment e fejedelmi szíven keresztül, míg férfias önuralma mit sem árult el azon nagy tervekből, melyek e perczen lelkében megfogantak. Nem ígért nem kecsegtetett, csak annyit mondott: még látjuk egymást! Azalatt belől e nyugodt felszín alatt tökéletes forradalom vívódott keresztül. A fejedelem, mintegy menyeyei kijelentés által, tüstént világosan látta az igazságot, látta azt a magyar részén lenni. És a fejedelem nem kétkedett perczig sem többé, hol az ő helye. Ide állt hozzánk, a magyarhoz, az igazsághoz. E percztől az ausztriai császár magyar király lett szívében és lélekben, és mint ilyen, elhatározta magát, hogy magyar kormányt fog alakítani. E percztől kezdve vége lett a német kormánynak, ki volt adva útlevele. Rajner főherczegtől kezdve, ki az addigi kormánynak lelke és vezetője volt, mindenkinek távozni kellett a kormányrúdtól, a ki csak a magyarnak ellensége vagy nembarátja volt. Így ment el Schmerling, Zichy Herman, Nádasdy stb. A ki megmaradt, az csupán az egy Eszterházy volt. (Mensdorff gróf a külügyminiszter, már alig tekintethetett a Schmerling-miniszterium tagjaúl, miután annak csak végnapjaiban lett azzá s az igazi régi külügyminiszter Rechberg gróf már előre megbukott.)

A jelen kormány.

A mostani kormányt, a mennyire az Magyarország és a birodalom sorsának intézését kezében tartja, főleg Eszterházy Mór, Majláth, Sennyeyi vezetik, tehát mind magyarok, s még Belcredy gróf, ki ha nem is magyar, de amazokkal rokon elvében. Ugy hogy, mint mondtam,

már is azt mondhatjuk, hogy a jelen kormány magyar, és már ez idő szerint nemcsak Magyarországnak, hanem Ausztriának is, magyar miniszteriuma van. Most Eszterházy gróf az, a mi eddig Rajner főherczeg volt; Eszterházy az, ki a birodalom sorsát a fejedelemmel legközvetlenebbül intézi. Eszterházy az, ezen igaz és böles magyar hazafi, kinek tanácsait a Felség saját szívének és eszének sugallatain kívül mindenekben leginkább követi. Ilyen kormány az, melyre magunkat sorsunk végelintézéseig biznunk kellene.

Ellenben vegyük most a másik eshetőséget: egy csonka vagy quasi miniszterium felállítását külön Magyarország részére. Mi előnyöket és mi hátrányokat várhatnánk ettől? Azt hogy: lenne nekünk magunknak itt helyben egy gyenge magyar miniszteriumunk, ellenben a mostani magyar államférfiak eltávozván Bécsből, támadna ott helyettök egy erős és Magyarországgal ellenséges német miniszterium, mely még legjobb esetben is, ha a Felség bizonyos időt köztünk töltene, nem mulasztaná el ránk nézve káros befolyását a Felségnél érvényesíteni. 1848-ban saját külön miniszteriumunk volt Pesten, de a Felség a német miniszterium befolyása alatt maradt Bécsben. Mit használt akkor nekünk a külön miniszterium? . . . Ellenben, lettek volna a fejedelem körül mind oly férfiak, mint most, egy Eszterházy, Majláth, stb. meggátolták volna a jó fejedelem elhajlását a magyartól, és annyi szerencsétlenséget, mely ebből támadt, miket a magyar miniszterek Pesten meg nem gátolhattak. Az pedig, hogy Pesten is magyar miniszterium üljön, Bécsben is magyar érzelmű miniszterium székeljen, lehetetlen.

E tekintetek fontolóra vétele bir engem arra, hogy egy külön miniszterium azonnali felállítását Magyarország részére ne tartsam kívánatosnak. Maradjon a Felség a mostani kormányférfiak befolyása alatt, kikben megbiz-

hatunk; mert nem tudjuk kik jönnének helyettök oda, de annyit tudhatunk, hogy semmi esetre nem magyarabbak, nem jobb barátaink nekünk.

Különben is, nem tudom, mit csinálnánk a közjog és közös ügyek tisztába hozataláig például a pénzés hadügyi miniszterségekkel? Fél miniszterium, vagy csonka miniszterium, vagy quasi miniszterium — csak kárt tehetne, de hasznot nehezen.

Azt hiszem tehát, hogy mindenkép tanácsosabb a birodalomhozi viszonyok végelintézéseig a külön magyar miniszterium felállításától elállani és a jelen kormányt úgy a mint van tovább megtartani.

Gondoskodás a jövőről.

Most jövünk már a dolog velejére. A mult helyrehozva, a jelen tőrhetőleg rendezve, most a jövőről való gondoskodás következik. Most kezdődik a közjog feletti tanácskozás, a közös ügyek, Magyarországnak a birodalomhozi viszonya, szóval a magyar-osztrák ügy elintézése.

Még több! A Felség bizalma még sokkal nagyobb feladattal tisztelte meg a magyar országgyűlést:

A birodalom szervezésével.

A Felség ez ügyet az osztrák birodalmi tanács kezéből, mely annak megoldására nem volt képes, kivette és a magyar országgyűlés kezébe tette le. A Felség a birodalmi tanácsot megszüntette, és annak illetékességével a magyar országgyűlést ruházta fel. Igen, ez ama sept. 20-ki manifestum értelme, melyre a külföld is azt mondá, hogy fejedelem még nem szólt népéhez így. E tény, e megtiszteltetés, e bizalom nagyszerű: megérdemli, hogy gondolkodjunk felette, s készüljünk hozzá, hogy méltólag megfelelhessünk a nagy feladatnak.

Visszapillantás.

Háromszáz esztendő tanulsága áll előttünk. Háromszáz év óta, hogy Sz.-István koronája az ausztriai háznak adatott, folyvást e két ellenkező törekvést látjuk egymás ellen küzdeni, Magyarországnak az osztrák birodalomhozi viszonyában:

Magyarország folyvást igyekezett megóvni függetlenségét Ausztriától a personal-unio alapján, mely szerint Magyarország az ausztriai uralkodó többi országaival csupán annyiban van kapcsolatban, a mennyiben azoknak fejedelme az ő fejedelme is, de különben tökéletesen szabad és önálló külön államot képez tőlök, saját alkotmánya szerint azaz az önkormányzat alapján kormányzandót;

Az osztrák uralkodók ellenben és Ausztria folyvást azon törekedtek, hogy Magyarországot real-unio által egyesítsék a többi osztrák tartományokkal, belőle azokhoz hasonló osztrák tartományt tevén, minden különállóság nélkül, s azokkal, mint a melyek alkotmánynyal soha nem birtak, hasonló módon azaz rendeletek által önkényleg kormányzandót.

Történelmet írni nem feladatunk, az már meg van írva, s a figyelmes olvasónak elmondja, mikép e két ellentétes törekvés volt oka háromszáz esztendő óta Ausztria gyengeségének, melyet annak ellenségei folyvást kizsákmányolni akartak, s céljuk elérésében mégis mindig az elkeserített de mindig ismét megengesztelődött és mindig hű Magyarország által gátoltattak. De elmondja e történelem azt is, hogy ama két ellentétes törekvés volt oka egyszersmind Magyarország háromszáz éves balsorsának. Kivül háború, belől forradalom — ez a magyar-osztrák közös fejedelműség háromszáz éves története: oka pedig az említettem két ellenkező törekvés.

És mi lett e háromszáz éves küzdés eredménye?

A két ellentétes törekvés közül melyik lett győztes, s melyik a legyőzött? Egyik sem tulajdonkép és mindegyik. A különbség még mai napig megvan. Magyarország le nem mondott még függetlenségi törekvéséről; háromszáz éves sikertelen küzdelme, szenvedései, el nem ölhették benne a régi vágyat s nem bírhatták rá, hogy ősi jogán alapuló saját állami létét feláldozza.

Ennyiben tehát meg nem győzhették Magyarországot. Szellemét le nem győzték. De anyagilag le volt győzve mindig. Jogai éltek mindig papíron, de nem az életben. Ha volna oly európai törvényszék, mely elé fejedelmek és népek megidézhetők volnának, s melynek ítélete előtt meghajolnának a népek és fejedelmek: Magyarországnak nyert pere volna, mert írásban, hiteles okmányokkal, kétségbevonhatlanul bebizonyíthatná jogait, miként nemrég (Lustkandelnek felelően) Deák Ferencz a napfényhez hasonló világossággal bebizonyította. De ilyen törvényszék nem létezik. A népjog tekintetében most még oly korban élünk, milyen a magánjogra nézve az volt, midőn még nem voltak törvényszékek s az egyetlen igazságszolgáltatási mód a párbaj volt. A népek és fejedelmek közti perben még ma is egyetlen ítélőszék a párbaj, vagy a mint azt ilyenkor nevezik, a háboru. Ily körülmények közt tehát az írott jog kevés-
sel ér többet az oly bankónál, mely rég kitiltatott a forgalomból, de azért csak tartogatjuk titokban, hátha még oly idő fordul rá, hogy járni fog. A tény az, hogy Magyarország mindig elvitázhatlan joggal birt a personal-unióhoz, de a gyakorlatban mégis mindig real-unióban állt Ausztriával; önállónak nevezte magát, de sohasem élhetett e szerént; joga volt megszavazni az adót és a katonát, mégis mindig annyit fizetett és annyi katonát adott, a mennyi kellett Ausztriának, kivevén mikor nem akart annyit adni, akkor aztán nem annyit kénytelen volt adni, a mennyi kellett, hanem a meny-

nyi tetszett Ausztriának. Ha aztán ez a magyarnak nem tetszett, fegyverhez nyult, és a fegyveres küzdelemben — csodálatos! mindig ő volt a vitézebb, mégis — mindig ő vesztett, mindig ő huzta utójára a rövidebbet. Magyarország mindig függetlensége mellett kelt fel, mindig azt akarta biztosítani, és mindinkább elvesztette azt.

1848.

Egy ily felkelést már mi is megértünk. Az 1848—49-iki forradalom ily függetlenségérti háboru volt. Az 1848-ki törvényekben oly alapjait vélte a nemzet a birodalomhozi viszonyának letenni, melyek örökre biztosíthatandák Magyarország függetlenségét, önálló létét az osztrák birodalomban, vagyis inkább az osztrák birodalom mellett, az osztrák császár mint magyar király pálczája alatt. Igaz is, hogy e törvények tökéletesen megfelelhettek volna e feladatnak. Nem adtak ugyan azok új alkotmányt, nem új jogokat a nemzetnek, de az új kor szabadabb és tökéletesebb elveihez kívánták a régieket alkalmazni, és azokat mintegy rekapitulálván, a különböző számos törvényekben elszórt jogokat egy summába foglalván, azoknak megtartását mintegy kényszerítőbbé tették.

De ép ebben látta a másik fél, Ausztria, a maga érdekeit veszélyeztetve; és a mint a magyar törekvéseket mindinkább cél felé törni látta, maga részéről is azonnal megkettőztette erejét, hogy azokat meghiusítsa, és az ismeretes ellenkező törekvést a magyar ellenében érvényesítse.

Magyarországon tehát segített volna az 1848-ki törvényhozás, ha — Ausztria nem volna, — de így! . . . külön magyar kormány, felelős magyar miniszterium, külön pénzügy, külön magyar hadsereg . . . . . Ebben Ausztria már nemcsak saját érdekeit, de lételét hitte fenyegetve, bár tán alaptalanúl, de az mindegy, elég hogy ő így fogta azt föl. Bekövetkezett, a mi ilyen kö-

rülmények közt elkerülhetetlen. Élethalál-harcz fejlett ki a két ellenkező törekvés közt, s Magyarország ismét vitéz volt, és mégis ismét ő lett a legyőzött, mint mindig.

És így volt ez, és így lesz mindaddig, míg a két ellentétes törekvés nem szünik meg egymás ellen működni, s míg egy új és magasabb eszme ki nem békíti s nem pótolja ama két ellenséges törekvést.

Ily eszmét kell keresni a magyar országgyűlésnek, ha a nagy feladatnak, mely reá fejedelme által bízott, kellőleg megfelelni akar; ha meg akarja oldani a kérdést, mely jóllétének, békességének, fennmaradásának kérdése; s ha úgy akarja azt megoldani, hogy a háromszázados vizályt és szenvedést valahára már állandó béke és jobblét kövesse, hogy hálával teljenek el iránta a népek, a birodalom népei, s áldja a maradék.

Az új eszme.

Kisértsük meg tehát, nem találánk-e egy oly eszmét, melynek alapján a magyar-osztrák kérdést kielégítőleg megoldani, a magyar-osztrák viszonyt az eddiginél czélszerűbb, biztosabb és tartósabb módon rendezni lehetne.

Ily eszmének vélem én a következőt:

A szabadság (önkormányzat, alkotmány, választási rendszer) és egység (közös kormány, közös parlament, közös hadsereg) elvein alapuló szövetsége a birodalom népeinek, Magyarországgal mint központtal, s csoportosulásuk az összes országoknak Szent-István koronája körül.

Hol állunk és honnan kell kiindulnunk ezen eszme keresésére?

Országgyűlési pártok.

A jelen magyar országgyűlésen, a mennyire előre kivehetjük, csekély pártkülönbség fog felmerülni.

Minden párt, különbség nélkül, elfogadta azon eszmét, hogy Ausztriával maradni és kiegyezni kell, és bizonyosan senki sem jött az országgyűlésre, a kinek programjában az állana, hogy semmi áron nem kell egyezkedni.

Részünkről azt sem hittük, s legfeljebb csak követválasztási pártmanővernek, korteskedési eszköznek tartottuk, midőn valakire a fellépett képviselőjelöltek közül azt fogták, hogy minden áron egyezkedni akar.

Mindnyájan egyezkedni akarnak a mostani képviselők; csak az a kérdés, hogy: milyen áron? minő alapon?

Minő árnyalatok létezhetnek e tekintetben?

A jelenlegi országgyűlés nagyobb részét ismét azon férfiak képezik, kik az 1861-dikit alkották.

Ezek akkor két párton voltak: feliratiak és határozatiak.

Most ez elnevezésnek nincs értelme, s valószínűleg a két párt emberei közt is lenni fog egy kis vegyület, néhányan át fognak menni egyik táborból a másikba, s hihetőleg sokan a határozatiból a feliratiba. Sőt már az előjelekből ítélve azt lehet hinni, hogy a jelen országgyűlésen tulajdonképen nem is lesz párt, annyira egy véleményre hozták az egész nemzet többségét az 1861-et követett évek, a változott viszonyok, a mindenki által elismert szükségesség, s különösen Deák Ferencz neve, kit egy szívvvel s szájjal vall minden magyar a haza bölcsének. Végre tényképen halljuk, hogy a két párt közt fúzió jött létre, melynek folytán lesz ugyan tán egy csekély s a lehető legkisebb áron egyezkedni akaró szorosán ugynevezett kormánypárt, és egy ép oly csekély

szélső balpárt, hanem a képviselőház nagy többsége egy nagy nemzeti és kiegyezési pártot képez.

Én tökéletesen hiszem, hogy így lesz. Azon ügyben, melynek elintézésére ez országgyűlés egybegyűlt, annyira egyetért minden magyar hazafi, hogy nézetkülönbség alig van köztük. Mindegyik becsülettel akar kiegyezni, senki máskép.

Nagy eltérés sem a nézetekben sem a szándékban nincs, s így élesen szemközt álló pártkülönbség sem lehet az országgyűlésen. Én legalább nem hiszem, hogy Deák Ferencz csak egyet is engedjen az ország sarkalatos jogaiából: ezen az áron pedig nincs ember a ki ne békélne.

A leglényegesebb különbség tehát körülbelől ebből fog állni az országgyűlésen:

A szélső jobb pártot képezni fogják: részint a 47-esek, kik a magyar miniszterium felállítását nem kívánják, de ezen pártnak 1861-ben is alig volt képviselője; részint azok, kik egy csonka miniszteriummal is megelégesznek.

A közép nagy (Deák-) párt valószínűleg a teljes miniszterium felállítását fogja kívánni a kizárólag magyar ügyekre terjedő hatáskörrel és az 1848-ki törvények némi engedékenyebb módosításával.

Vége a szélső balpárt a 48-nak egészbeni helyreállítását, és tán garantiát követelend, hogy t. i. a magyar nemzet jogai nemcsak elismertessenek és megadassanak, hanem biztosítottassanak is.

De mi által vagy ki által lennének ezen jogok biztosítandók? Azt mondják ezen párt emberei: a külső hatalmasságok által.

No tehát, azt előre bátran kimondhatjuk, hogy: ez a garancia mit sem ér. — Ott vannak a lengyelek! Az ő szabadságukat hét hatalmasság biztosította. Fel is szólaltak mellettök 1863-ban. Ha az ijesztéstől függ vala, tán kiszalad a muszka Európából. Volt is a lengyelek-

nek reményök. Biztatták őket a garantírozó hatalmak: ne hagyd magadat, csak rajta! Hát hiszen a lengyel nem is hagyta volna magát, de elhagyták mások. A lengyel nemzetet kiirtották. A garantírozó hatalmak egy ujjokat sem mozdították meg miatta, kivévén hogy irtak érte eleget. Ennyit miértünk is tehetnének, de többet nem, és a garantírozásnak ez a haszna. A kinek ez elég, ám garantíroztassa magát.

Jaj annak, a ki másra bizza magát, a kit másnak kell garantírozni! Az már feküdjék bele a koporsóba! Ha élni akarunk, ne bizzunk senkiben, hanem garantírozzuk magunk magunkat.

Tegyük fel már most a legjobb esetet, ha minden megadhatót megadna is a fejedelem Magyarországnak, a mit neki az eddigi törvények biztosítanak s a jelen országgyűlés a kiegyezés feltétele és alapjaként kívánhat, és ha mindazt még külhatalmasságok garantíroznák is: mi volna mind ezzel elérve? A jelenre tán igen sok, — de a jövőre nézve — semmi!

A fejedelem, ki ezen országgyűlést azon elhatározással hívta egybe, hogy megadja a nemzet kívánságát, jogait, szavával nem fog játszani, s bizonyosan nemcsak megadja, hanem megtartani is igyekezendik azokat. De hányszor nem függ valaminek kivitele a fejedelmektől? Hányszor nem függenek maguk sem maguktól? Hányszor kijátszák, meghiusítják, tehetlenné teszik a legjobb akaratot, a legszentebb igyekezetet az ellenkező hatalmas befolyások, sokszor a fejedelemnek nemcsak akarata hanem tudta nélkül!

Hát még ha a jövőre gondolunk! Ki áll jól arról, hogy e fejedelem utódja és utódjai ép oly nemes szível, ép annyi felvilágosodással, ép oly férfias elhatározással, s a magyar iránt ép oly jó indulattal lesznek megáldva, mint a mennyivel a mostani fejedelem bir, a

mely nemes tulajdonoknak a legujabb nagy fordulatot nagy részben köszönhetjük? . . .

Aztán, birnának bár mind a következő fejedelmek angyali szívvvel, mit tehetnének a népek közti antagonizmus és ellenkező törekvés ellen, mely annál elkeseredettebb lenne, minél inkább elérné Magyarország önállóságát, függetlenségét az ausztriai uralkodó pálczája alatt.

E kelepczéből az eddigi viszonyok megtartása mellett nincs menekvés. Vagy megadni magát Magyarországnak, beolvadni Ausztriába, lemondani függetlenségéről: vagy szüntelen harczolni a függetlenségért, miként már háromszáz esztendő óta, ugy ismét még vagy háromszáz esztendeig, harczolni mindig, szenvedni és vérzeni érette — és mégis soha el nem érni azt! . . .

Keserves választás, kétségbeejtő jövő, de — jól megjegyezzük — csak az eddigi viszonyok közt!

Lehet és van mód szabadulni e kelepczéből: ez az hogy más viszonyokat kell teremteni.

Az eddigi viszonyok Magyarország és Ausztria között tarthatlanok. Újakra, czélszerűbbekre, áldáshozóbbakra van szükség.

Ily jobb viszonyok alkotására hivta fel most a fejedelem Magyarországot s a jelen országgyűlést.

„Szabad a tér!” mondá amaz örökké emlékezetes sept. 20-ki nyilatkozványában. Szabad a tér! A régi épület lerontva, vesd meg te az új épület alapját, építs; alkosd te meg, és alkosd újra e birodalmat, a mint te jobbnak, czélszerűbbnek látod: a többi népek dolga lesz aztán, minthogy az általok alkotni akart épület oly hirtelen magától összeomlott, a ti értő és gyakorlott kezek által épített hajlékot megtekinteni és azt mint czélszerűbbet elfogadni.

Ez volt a fejedelem szavainak értelme, — és e szavakat neked monda, téged különböztetett így meg min-

denek felett, melyért irigykedve tekintenek rád hatalmas népek, magyar nemzet!

Te most mutasd meg, hogy nem méltatlant ért a megkülönböztetés, és építs úgy, hogy a kik most még csak irigyelnek, áldjanak is majd.

Építs tehát ne csak magadnak; légy nagy lelkű (de e nagylelkűséget önzésből is gyakorolhatod), és építs házat a birodalom összes népeinek — testvéreidnek — te a legnagyobb testvér.

Nem az elkülönzés korát éljük többé, és hála érte! mert az elkülönzés mi jót szülhet? Csak villongást, ellenségeskedést, vést és pusztulást, — hisz láttuk háromszáz év alatt!

A társulás, a szövetség, az egyesülés! ez a mai jobb kornak jelszava, ez minden haladás és boldogulás elve, feltétele és rugója, miként egyeseknél, úgy a népeknél is. Ez szülhet csak barátságot, békességet és áldást.

Egyesülés.

Ime, megtaláltuk az új eszmét. Ez a mit kerestünk.

Nem dualismus, hanem unio.

Nem pusztán csak personal-unio, hanem nép-unio: a birodalmi népek uniója Magyarországgal, mint központtal.

Igen, miért félnénk mi egyesülni, nem csak a fejedelemmel, hanem a népekkel is. A népeknek keresni kell ezentúl egymást, nem kerülni; közeledni egymáshoz, nem távolodni; egyesülni, nem elkülönözni magukat.

A népeknek egyessége: ez nemcsak a valásnak, hanem a politikának is legszentebb hitágazata.

És ez a népek jogainak egyetlenny garantiája.

A népek nem ellenségei egymásnak; ők született testvérek, természetes szövetségesek. Eddig távol tartotta őket egyesek érdeke és a orosz politika.

A helyes politika törekvése a népeket összébb hozni, az elvált s csak mesterségesen elidegenített testvéreket megbékéltetni, egyesíteni.

A magyar-osztrák kérdés megoldásánál ezen eszméből kell kiindulni.

Mit kell hát tenni a magyar országgyűlésnek, mely e kérdés megoldására van hivatva? Mit kell tenni a magyar nemzetnek? Mi a feladat?

Elkülönözni-e magunkat, és gondoskodni csupán a magunk jogairól, betakarítani azokat mint eleséget hosszszas védelmi időre a várba, aztán elsánczolni magunkat alkotmányunk sánczai közé, körülvéve saját miniszteriumunkkal, melynek senkire másra ne legyen gondja, miként mi ránk se legyen gondja senkinek? . . . Legfeljebb, miként ellenséggel, „esetről esetre érintkezni“ a sánczainkon kívül valókkal, kik közt fejedelmünk lakik, tehát ezen viszonyok mellett ellenségeink közt? Elsánczolni magunkat, de pusztán csak saját hátrányunkra, sőt az ellenségnek előnyére, mert míg mi ez elsánczolással megfosztjuk magunkat attól, hogy tekintetvén, látnók az ellenségnél is hogy mi történik, mint bánnak ott a mi pénzünkkel és vérünkkel, melyet mégis odaadni tartozunk, tehát csak magunkat zárjuk el: addig azt meg nem tudjuk gátolni, hogy őket ide be ne bocsássuk, mikor jönni akarnak, hogy zsákmányoljanak a mi vagyonunkból kedvök szerint, mert különben ismét nem marad egyéb hátra, mint ismét háborura kelni, míg ismét legyőznek bennünket, ha mással nem, saját árulásunkkal, hogy azután ismét kipusztítsanak.

Im ezt teszi magunkat elsánczolni! Hadat izenni a népeknek, őket ellenségeinkké tenni, magunkat pedig koldusokká!

Nem ellenségekké, hanem barátainkká kell tenni a népeket!

Közös ügyek: közös (magyar) parlament.

A fejedelem közössége folytán egy sereg más közös dolog van, a melyek elől nem zárkozhatunk el saját világos kárunk nélkül. Ezek az ugynevezett „közös ügyek.“ Mit fog ezekkel tenni az országgyűlés?

Minden országos ügy kezelésének csak két módja van:

Vagy önkényes, absolut, mely szerént a kormány magas tetszése szerént határoz az ügyek felett; péld. a pénz- és hadügyben, hogy mennyi katonára és mennyi adóra van szükség a birodalomban.

Vagy alkotmányos, parlamentáris, mely szerént a kérdést, a helyett hogy magára kiszabni engedné, maga a nép vizsgálja meg képviselői által és határozza el rá a feleletet.

Mai időben még az eddigi absolut örökös osztrák tartományok népei sem türik többé, hogy vagyonukról s vérökről a miniszterium tetszése szerént rendelkezék.

Az egyetlenegy mód a nagyfontosságú közös ügyek elintézésére tehát, melyet józan és becsületes ember tanácsolhat mai időben: az alkotmányos mód.

A közös ügyekben csupán csak a népek képviselőinek közös tanácskozása határozhat.

Erre nézve az „esetről esetre“ érintkezés nem elégséges.

Esetről esetre érintkezni oly kérdésekben, melyek az én erszényemet és bőrömet illetik: ezt nekem az illetők megköszönhetnék, de én nem magamnak.

Esetről esetre érintkezni e kérdésekben, melyek folytonos éber szemmeltartást igényelnek, annyi volna, mint a gazdának ott hagyni a házat, rábizni idegenek kezére, utazgatni gondtalanul, aztán néha „esetről esetre“ haza nézni, hogy vajon hogy gazdálkodik az idegen.

Állandó közös parlamentre van szükség!

Igen, de nem amolyan Rájkszráth-félére! Magyar ember be nem megy soha a Reichsrathba, melyet maga a fejedelem mint haszontalant megsemmisített, mely tehát többé nem létezik.

De bemegy egy magyar birodalmi parlamentbe!

Im, így lesz előttünk mindegyre világosabb az új eszme.

Ezt teszi legelől a birodalom népeinek az egységen és önkormányzaton alapuló szövetsége Magyarországgal mint központtal.

Igen is! Nem elkülöníteni magunkat, hanem csatlakozni; nem beolvadni Ausztriába, hanem magunkhoz vonzani a népeket; nem elsánczolni magunkat egy kirekesztő alkotmány sánczai közé, hanem megnyitni ez alkotmány sánczait a többi népeknek, közössé tenni alkotmányunkat e népekkel, és befogadni őket mihozzánk. Ez a feladat!

A mit 1848-ban a magánjog terén a néppel tettünk, azaz nemzetünknek nemesi oklevéllel nem bíró tagjaival, ugyanazt tegyük 1866-ban a népekkel, a birodalom nem-magyar népeivel, a közjog terén.

1848-ban a magyar alkotmány sánczaiba befogadtuk az egész magyar népet, az egész Magyarországot.

1866-ban a magyar alkotmány sánczaiba fogadjuk be a nem-magyar népeket, az egész birodalmat.

Egy szóval: egyesítsük a birodalmat, s egyesüljünk a birodalommal, lemondván különországi létünkéről, s nem kívánván ez ezredéves jogunkért cserében semmit, csupán csak nemzetiségünk mint legfőbb kincstünk garantírozása céljából, de egyszermind a birodalom igazi javára, azt az egyet, hogy a birodalomrólunk „Magyar Birodalom“-nak neveztessek.

Magyar Birodalom.

Jól megértessem: e névvel nem akarjuk a többi népek nyelvét és nemzetiségét érinteni, melyet tisztelni s becsülni egy nemzet sem tud annyira mint a magyar, ki saját nyelve és nemzetisége mellett vitt hosszas tusaiból megtanulta, mily drága és elidegeníthetlen szent ereklyéje ez a népeknek.

Mi csak egy név helyett egy másikat, illetékesebbet, akarunk adni e birodalomnak.

Mi egy országért csupán egy nevet követelünk.

Mi tiszteljük nemzetiségében és nyelvében a németet, a szlávot, a horvátot, a csehet, a lengyelt, az olaszt, a románt, stb.

De van egy név, mely nem jelent nemzetiséget, sem nyelvet.

E név: az osztrák.

Keressünk e név helyett másat, melyet e közös birodalomnak adjunk.

Nevezhetnők ez új alapon szervezendő birodalmat a folyóról, mely azt egy végétől másikig átszeli, Dunai Birodalomnak.

De ha egy nemzetről akarjuk nevezni, nem nevezhetjük azt más nemzet nevén a birodalmat alkotó népek közül, mint azén, melynek országa mind kiterjedése, mind ereje, mind alkotmányos ősiségénél fogva, általános elismerés szerént a legkitünőbb, és a birodalomnak magvát képezi, vagyis maguk a német lapok kifejezése szerént — ép nem rég olvastuk egyben — drágakövet azon gyűrűnek, melynek szeréntök kerete is értékes ugyan, és ebben igazat adunk nekik, de viszont ők igazat fognak nekünk adni abban, hogy ha e keret bár arany is, mihelyt drágakő van benne, ez adja nevét a gyűrűnek és nem a keret, s nem aranygyűrű lesz az többé, hanem — péld. ha gyémánt a köve — gyémántgyűrű.

Azon birodalomnak, melynek drágakövét Magyarország képezi, legméltóbb neve csak „Magyar Birodalom“ lehet.

Szent-István koronája — a magyar korona — e birodalom fejedelmének legfőbb, legékeesebb, legjelentékenyebb koronája. Legyen e fejedelem Szent-Istvánnak mindenben utódja. Neveztessek birodalma e koronáról, s e korona körül csoportosuljanak minden népei, minden országai.

Egyszóval: mondjuk ki, magyarok, az országgyűlésen, hogy:

Készek vagyunk a dualismusról lemondani;

Készek vagyunk a pusztá personal-uniót feláldozni;

Egyesülni akarunk a fejedelemmel, és a birodalom minden népeivel, szívből-lélekből, életre-halálra:

Csupán egy feltételt kötünk ki:

Legyen ezen egyesülendő birodalom neve: „Magyar Birodalom.“

Egy országot ajánlunk egy névért.

E feltétel alatt kész a magyar minden népekkel egyesülni az egyenlőség és testvériség alapján, nemcsak senkinek nemzetiségét nem sértvén, sőt tisztelettel elismervén, hogy a fölött határozni, abba beavatkozni még csak joga sincs; a szabadság és önkormányzat alapján, mely szerént a magyar soha még csak egy gondolatot sem erőszakolhat más népre önkényleg, soha egy hajszálnyival több jogot másoknál magának nem igényelhet, hanem mindent közösen, az összes népek szabadon választott képviselőinek megvizsgálása, tanácskozása és meg egyezése alapján fognak elhatározni.

Szóval Magyarország elővevén az 1848-ki módosításokkal czél- és korszerűbbített alkotmányát, megtisztítván azt minden kizárólagos színezettől, s pótolván még az újabb tapasztalatok javaslataival — így elkészítve — megkínálja azzal mint közös alappal s közös alkotmány-

nyal az összes népeket: — magára vállalván közös segedelmekkel örködni ez alkotmány megtartása felett.

Ily alapon kész a magyar nemzet feledni a közösen gyászos multat, a sok szenvedést, a kölcsönös gyűlöletet, melyekért úgy sem a népeket, hanem a körülményeket kívánja okolni; kész testvérileg egyesülni velök; kész velök személyes és vagyoni közösségbe lépni; s kész nemcsak a közös fejedelemért, hanem az egész közös birodalomért és annak összes népeiért, vagyonát és életét áldozni.

Ha csekélynek találjátok ez ajánlatot, és igen nagy-
nak érette az árt, a főntebb előadott feltételt, ám ves-
sétek meg azt, nemzetek! De ha van előttetek valami
becse a magyar barátságának, a magyar karjának, fo-
gadjátok el ez általa oly őszinte szívvvel oda nyujtott
jobbot, s —

Irjuk meg a közös szerződést.

Irjuk meg e szerződést, mely szerént: mi, e biro-
dalom összes népei, csoportosulván Szent-István koronája
körüli, fogadunk e koronának és annak törvényes örö-
kösének, a közös uralkodónak és házának, és a közösen
elfogadott alkotmánynak s törvényeknek örökös és tör-
hetlen hűséget és engedelmisséget, egymásnak felold-
hatlan testvériséget, kölcsönös védelmet és segedelmet,
a közös szükséghez közös beleegyezés szerénti, és va-
gyonaránylagos hozzájárulást — életünket és vérünket
egymásért, fejedelmünkért, alkotmányunkért, és ha-
zánkért.

Ily szerződés, mily nagyszerűt európai nemzetek
még nem kötöttek, és ezen szerződés alapjani új szer-
vezet, egygyé, boldoggá, nagygyá, dicsővé és hatalmassá
tenné e birodalmat, mint még sohasem volt.

Ellenben, ha hasonló szerződés létre nem jó, ha e
birodalom a régi szervezetben marad, a régi vészthozó
viszonyok mellett: vagy helyre sem áll az egyesség,

vagy csak egy oly „modus vivendi“ jövend létre a magyar és nem-magyar tartományok közt, mely alatt néhány évig ugyan tán ismét ellehetnek egymás mellett úgy ahogy, de tartós békéről, tartós jó viszonyról szó sem lehetend. A népek tovább is versengeni, és gyűlölködni fognak, és egyformán szerencsétlenek lesznek; a birodalom pedig az egyenetlenség folytán gyenge, és az első európai mozgalom készen fogja találni a felbomlásra.

E mozgalom pedig csak késik, de nem fog elmaradni sokáig, sőt tán hamarabb elérkezik, főleg Ausztria gyengeségéből indulván ki, mint gondoljuk.

Európai mozgalom, egységi törekvés.

Azon perczben tán, míg mi e nagyfontosságú országgyűlésen a kiegyenlítés és a birodalom szervezése munkáján dolgozunk, nagyravágyó fejedelmek és népek várják s lesik kíváncsian, lélegzetöket visszatartva: mire fogunk menni, ohajtva természetesen, hogy a kiegyenlítésből semmi se legyen. A perczet várják, mikor e kiegyenlítési törekvés megghiusúl, hogy előálljanak kész tervökkel, mely ép e birodalom bel meghasonlására és e miatti gyengeségére van építve.

Aztán eljönnek, hogy mindenféle hiu kecsegtetésekkel, nagy ígéretekkel maguk részére csábítsák az elégtelenekeket, de csak azért, hogy miután őket maguk önző céljaikra felhasználták, véröket s vagyonukat kifacsarták, elvessek őket, mint elhasznált citromot.

Mert jól tudjuk, hogy ez lenne jutalmuk az elámitott népeknek . . . de azért ki csodálhatná, ha a vízben fuldokló a szalmaszálhoz is kapaszkodik, bár tudja, hogy az meg nem szabadítja.

De ezen szabadítás színe alatt hódítani akarókon kívül még más mozgalom is veszélylyel fenyegeti e birodalmat, ha készületlenül találja azt, midőn megérkezik — pedig megérkezik.

A politikusnak a jövőre is kell tekinteni, nemcsak a jelen pillanatra. A ki már a jövőre tekint, ha csak csalni nem akarja magát, kénytelen bevallani, hogy egy nagyszerű mozgalmat lát ottan — a nemzetek egységi mozgalmát.

Minden nemzet egyesülni siet, egységre törekszik. Minden ország az átalakulás forradalmi processusára látszik készülni. A régi viszonyok, kötelek, mindenfelé meglazultak. Új csatlakozások vannak utban.

Az egy Angliát, s tán Hollandiát és a Svájczot kivéve; nincs állam Európában, mely nyugodt megállapodásban volna, s vagy ne fenyegetőznék, vagy ne fenyegettetnék az új átalakulás folytán.

Franciaország céljait nem ismerhetjük, de azt látjuk, hogy határait nem tartja még teljesen bevégezteteknek, és magatartása igen sokakra fenyegető.

Olaszország rég megindult, s már végcéljai felé siet — leginkább Ausztriát fenyegető egységi munkásságának.

Oroszország még nem végzett egészen a lengyel kérdéssel, belől is nagy átalakuláson megy át.

Spanyolország és Portugallia egymással fognak-e egyesülni, vagy hova esni, nem tudjuk, csak azt látjuk, hogy szintén változásra készülnek.

Belgium önállóságát I. Lipót király elhunytával francia hódítás fenyegeti.

Dániától már elszakították a német tartományokat, s meglehet hogy Svédországgal fog egyesíttetni.

Törökországgal mi történik? szétmállik? vagy Ázsiába vonul vissza?

Görögország még nem nyugodt. Egy királyi házat már lerontott, s a másikon csak immel-ámmal épít. Forrong még mindig, s új forradalom fenyegeti.

Szerbország, Montenegro, nincsenek készen, sem maradni, sem elszakadni nem képesek a portától.

Moldva- és Oláhország sem tudják, meddig ül Kúza ur kormányukon, kit maguk sem szeretnek, de más sem. Németországot utójjára hagytuk. Szántszándékkal: mert ez ország mozgalma az, mely Ausztriát a jövőben leginkább érdekli, s melyet Ausztria szervezőjének mindenek fölött szem előtt kellend tartania.

Ki merné tagadni! Németországban hatalmas mozgalom kezdődik és van folyamatban.

A német nemzet egységre törekszik.

Nem kell jóslói tehetség hozzá, hogy láthassuk, mert nem tiz—husz évről van szó, hogy Németország ez egységet el fogja érni.

És ha ehhez még azt mondjuk, hogy ez egység valószínűsítését Ausztria legnagyobb vetélytársa, Poroszország vette már is munkába, mint a melynek helyzete, fekvése és nemzetiségénél fogva sokkal inkább kezeügyében van e feladat, semhogy Ausztria jelen viszonyok közt azt tőle kicsikarni birná: látni fogjuk, miként ez oldalról is szükséges lesz Ausztriának megerősíteni magát és előre gondoskodni jövőjéről.

A merre nézünk, mindenfelé zavar, mozgalom és készülődés. Ez általános európai mozgalom folyamán nem titkolhatjuk magunktól, hogy szövetség tervek, melyek az ausztriai birodalom felbontására czéloznak.

E tervek ellenében egyedül egy nagy, erős, egységes, egyetértő és egyetakaró birodalom lesz képes magát fenntartani.

Ily birodalmat pedig csupán csak az előadtuk módon szabad akarattól szövetkező s Magyarország mint legerősb és legedzettebb állam körül csoportosuló népek alkothatnak.

Ily önkéntes és erős szövetség alapján szervezett birodalom láttára eszöket vesztenék a tervszövők és gondolni sem mernének több tervre.

Jöhet akkor az európai mozgalom. E birodalom

készen lesz rá, s kárt nem, csak hasznot láthatand belőle.

S e birodalom népei többnyire épen olyanok, hogy egyenként mindegyikök kis testet képezvén, s nagyobb részt nem bírván oly nagyobb rokon testtel, melyhez a nemzetiség elvénél fogva csatlakozhatnának, vagy geográfiai fekvésöknél s távolságuknál fogva akadályozva levén azokkal összeolvadni; kölcsönösen egymásra vannak utalva, hogy egymással szövetkezve s együtt egy erős kompakt államtestet képezve, daczolhassanak a nagy államokat alakítani törekvő s ezért az apró nemzetiségeket elnyeléssel fenyegető jövő mozgalommal.

Vegyük rendre e nemzetiségeket.

A birodalom népei.

Magyarországra tekintve, ha ugyan megengedhetné valaha az európai politika, hogy függetlenségét kivihassa vagy kinyerhesse, annyit sejthetünk, hogy sok hatalmasnak fájna rá a foga, s alig vivandta ki önállását, tüstént seregestől állanának elő a követelők, kik birtoka felett vetélkednének, a hon folytonos harcok színhelye lenne, mindaddig, míg meg nem egyezhetvén az élön, felkoncezolnák, s úgy osztoznának meg a halott tagjain — miként Lengyelországgal tettek. S a vész épen onnan indulhatna ki, a honnan az Lengyelországot érte — Oroszországból. Ha Magyarország ma maga maradna, holnap Oroszország megtámadná. Meglehet azonban, hogy Oroszország ellen is kivivná valamikor magát, engedjük meg ezt vérmesebb képzelődésünk kedvéért, — de még ekkor is száz évig legalább nem szabad volna gondolnunk békére.

De ha már Magyarország is, egész területével, Szent-István egész birodalma ennyi veszélynek volna kitéve,

mint egészen külön állam, mivé lenne akkor a sokkal kisebb Csehország magában! Csehországnak pedig, szintúgy mint Magyarországnak, nincs fajrokona a közelben, s Morvaországgal együtt is igen gyenge kis testet képezne. Önállóságra képtelen levén, nem tudjuk hova, mely néphez vágyhatna, hogy új kötelékre lépjen vele, melylyel önkormányzatát s nemzetiségét jobban megtarthatná, mint azon nálánál nem felette nagyobb népekkel, melyekkel már jelenben együtt van. A nagy Németországhoz csatlakozva, abban elolvadna, németté lenne örökre, és a cseh nemzetnek vége volna. Oroszországtól, melyhez némi fajrokoni köteléssel birna, igen messze van, s nem teszszük fel a finoman és saját-nemzetien érző Csehországról, hogy a durva és őt még a németsegnél is könnyebben elnyelhető, megsemmisíthető, s a mellett leigázó és lealázó muszka járom alá ohajtoznék.

Ez áll egészen Horvátországra is.

Ugyanezt mondhatjuk a hazánk- és a birodalombeli más szláv fajú népekről is: az oroszokról, tótokról, szerbekről.

Az oroszoknál hazánk felső vidékein nem kell hozzánk szitóbb, velünk rokonabb érzel mű népet keresni mely dicsekedve gondol tán néha a minden oroszok hatalmas czárjára, de sokkal inkább fél annak kancsukájától és sziberiai mulatóhelyétől: miként a nápolyi ember dicsekszik nagyszerű tűzokádó hegyével, a nélkül hogy vágya alatta lakni.

A tótok szeretik nemzetiségöket, és tisztelet ez érzelemnek! De ha ezt nem bántják, ők nem azonositják magokat a muszkával, a ki alatt bizonyosan még kevésbé maradnának tótok mint velünk, hanem muszkákká kellene lenniök, azaz semmivé, míg itt mégis mint nemzetiség számitanak és élhetnek.

A szerbek meglehet hogy inkább szítanak, ha nem is egyenesen az oroszhoz, de legalább szerbországi

rokonaikhoz. Szerbország azonban maga sem képes, velök együtt sem lenne képes megállani, így ők még előbb várhatják rokonaikat ide, mintsem ők menjenek átál hozzájuk.

A románok is valószínűleg hamarabb megérik, hogy Kúza herceg alatt lakó rokonaik, Moldva- s Oláhország, lépnek azon államkötelékbe, melyben ők már jelenleg vannak, mintsem hogy ők menjenek Kúza herceg múltékony uralma alá, hol holnap már nem tudnák, kihez fognak ismét tartozni, s így hihetőleg nem is igen vágnak a szerencsére.

A szászok Németországtól messze esett német faju nép, oly messze, hogy még ohajtásuknak is nehéz oda érni, nemhogy maguk oda csatlakozhassanak. A szászok Erdélyben ép oly magukra maradt nép, mintha rokonuk sem volna a nagy világon, s semmi okuk nincs jelen kötelékökből kiválni.

Három nemzet van még a birodalomban, melyekről emlékeznünk kell. Ezeket utójára hagytuk, mert aligha külön kategóriába nem kell őket soroznunk. Mig a többi nemzetiségeknek érdekökben áll ugyanis, fel nem bontani az őket egymáshoz szorító köteléket, sőt azt mindinkább megerősíteni: addig e három népfajt hamarabb másfelé vonhatja a fajrokonság, a közelség és az egy ségi mozgalom.

E három népfaj: az olasz, a lengyel, és a német. Az olasz, jelesen Velence, ezt hiába tagadnók, Olaszországhoz szít.

A lengyelek Gallicziában meglehet hogy nem bánnák, ha a régi Lengyelország feltámadna, és ők is annak tagja lehetnének. De Lengyelország halott, s Galliczia boldognak mondja magát, hogy a nagy Lengyelországgal együtt Oroszországhoz nem tartozik, és kívánnia kell, hogy oly erős állam-kapcsolatban legyen, miként ahoz soha ne kelljen tartoznia.

Végre a németek közül a nagy Németországhoz közel esőket csábíthatná magához a készülő nagy német egység.

E futó vázlata a bekövetkezhető népmozgalmaknak sejteti, hogy mitől lehet tartani a birodalomnak, mely népeket kell félteni a mozgalom hatásától, és viszont mely népeknek kell félniök attól, nehogy az a birodalmi kapesot felbontsa és őket elsodorja, ki tudja hova.

A birodalomnak félteni lehet az elszakadástól:

Leginkább az olaszokat és németeket, azaz Velenzét és a Poroszország felé fekvő apró német részeket; esetleg Gallicziát;

Magyarország elcsábítása s elszakításától csupán a ki nem egyezés esetében lehetne tartani.

Leginkább tarthatnak a felbomlástól és így leginkább kívánhatják egy erős birodalombani egyesüléseket:

Cseh- és Morvaország, az ausztriai kisebb tartományok, a jelen körülmények közt Galliczia is, aztán Magyar- és Erdélyország, Horvátország, a magyar korona népfajai a szászok, románok, szerbek stb.

A birodalom félhet, hogy az első szél kiszakít egy gerendát vagy más darabot a gyenge épületből; az egyes népek pedig félhetnek, hogy a viharra növekedhető mozgalom eltiporja vagy elfújja őket.

E félelem azonban csak akkor van helyén, ha az ohajtott szövetség létre nem jő, és a birodalom meg nem erősödhetik.

Ellenben legyenek egyesek a népek, a mi pedig csupán a fent javasolt módon eszközölhető, s legyen erős a birodalom: akkor a népek nem félhetnek semmi véstől, a birodalom pedig csak azt engedi oda, a mi akar, és a mi tán inkább gyengítésére mint javára szolgál, de két annyit nyerne helyette olyat, a mi ereje nevelésére szolgálna.

Magyarország maga megvédi e birodalmat, csak

belső ellensége ne legyen, csak a többi népek jóakarattal segítsék, csak körülte csoportosuljanak.

Szóval a bekövetkezendő mozgalmakban a régi osztrák birodalom mindentől tarthat: az új birodalom, mely Magyarországhoz támaszkodik s Magyarországról neveztetik, semmitől se féljen.

Annnyit szülhetnek legfeljebb az új államviszonyok, hogy az új birodalom, feladatához hűebben, lemond a nyugotoni szereplésről, hagyja Olasz- és Németországot egygyé lenni: de viszont, a mit ennek elősegítésére nyugoton, péld. Német- és Olaszországban enged, annál többet nyer érte keleten, hova őt természetes hivatása vonja, s hol határait kiegészíteni s a Dunaifejedelemségek, Szerb- és Törökország felé kiterjeszteni van hivatva.

Minden tekintet, minden érdek azt sürgeti, tehát, hogy e birodalom népei a szabad szövetség alapján egyesüljenek, teljes egyenlő jogokkal ugyan, de miután egy hatalmas központra szükség van, Magyarországgal mint ily központtal.

Ezt indítványozni, megvitatni és elfogadtatni, a magyar országgyűlés feladata.

Ez országgyűlés a Magyarország és a közös birodalom közti viszonyoknak egy új helyes és tartós alapot készíteni van hivatva.

Mondja ki ez országgyűlés, hogy ez alap egyedül a kimutattuk lehet. Lelkiismerettel más nem ajánlható. Minden egyéb csak pillanatnyi segítség, palliatív orvoslás. Gyökeres, tartós, alapos gyógyulást csupán csak az ajánlottuk nyujthat.

Ez országgyűlés már nagyszerű hivatásánál fogva sem lehet önző. Nem gondoskodhatik csupán magáról Magyarországról. Midőn a közös ügyek mikénti kezeléséről tanácskozik, az egész közjog alapját meg kell vetnie, az egész birodalom jövőjére kihatólag kell működni, az egész birodalmat szerveznie kell.

Ezzel bizta meg a fejedelem bölcs belátása, erős meggyőződése, és mondjuk ki: a magyarnak képességébe vetett hite, igazságába vetett bizodalma, s irántai előszeretete.

Nem élünk vissza e sok kegygyel, ha azt mondjuk a fejedelemnek: Felség, a legjobbat akarjuk, az egységet, egy erős nagy birodalmat, egy hatalmas, tisztelt és szeretett trónt, de magyart, Felség! Bizd ránk magadat, bizd ránk trónodat, bizd ránk birodalmadat . . . és birodalom még nem volt oly erős, trón nem oly hatalmas, fejedelem nem oly boldog, mint te, a te trónod és a te birodalmad, Felség!

Az új birodalmi szervezet.

Ez iratnak nem lehet célja, egy kész alkotmánytervet nyújtani; sem azon szerződést megkésztetni, melyet a népek kötnek egymással s a közös fejedelemmel és fejedelmi házzal, hogy az eddiginél szorosabban és áldásthozóbban egyesüljenek; sem végre azon pontokat és feltételeket részletezni, melyek alapján a birodalom újjászervezendő.

Mindezeket elkészíteni, s az eszmének életet adni, az országgyűlésnek és az összes népek hozzájárulásának feladata.

Álljon itt csak egy pár észrevétel a következő pontokra nézve:

1. A birodalom neve.

Nem hisszük, hogy e pontra nézve valami nagy nehézség állhatna elő. Nem volna a névváltoztatás első eset e birodalom történetében, mely azelőtt már Németbirodalomnak, s nem rég még Ferencz császár alatt Római Szent Birodalomnak neveztetett, s csak alatta nyerte az Ausztriai Birodalom nevet.

Más kérdés volna, hogy minő névben egyeznének

meg a népek. De névváltoztatásnak okvetlenül lenni kell, ha azt akarják, hogy a magyar őszintén és szorosán csatlakozzék a népekkel és egy legyen a birodalom, mert a magyar soha osztrák nem lesz.

Az aztán, hogy „Dunai Birodalom“ legyen-e az új név, vagy „Magyar Birodalom“, könnyebben el fog intéztetni, csakhogy ez az új birodalom Magyarországot ismerje központjának és elsőnek az egyenlők között (primus inter pares), s hogy ne Magyarország olvadjon be, de a birodalom Magyarországon vesse meg alapját.

Nem annyira a magyar iránti tekintetből, mert a magyar rá állhatna a „dunai birodalom“ elnevezésre is, mint inkább a birodalom tekintélye, egysége és hatalma szempontjából kívánatosb, hogy e birodalom „Magyar Birodalom“ nevet viseljen.

„In hoc signo vinces!“

E névért meghal a magyar, ha kell, e névbe beleolvad a magyar, s a legszorosabb real-unióba kész lépni e név alatt a birodalom minden népeivel. E név alatt fejedelmét is mintegy testben-lélekben és nemzetileg is sajátjának, magyarnak fogja látni, vele egygyé lesz és azt legdrágább kincsének tekintendi. E név alatt győzhetetlen, halhatatlan lesz a fejedelmi ház és a birodalom.

A név mitsem tesz, szokták mondani. Áll is ez némelykor. De vannak esetek, midőn a név minden. A név némelykor varázsszal bír, s nincs név, mely e tulajdonnal nagyobb mértékben bírhatna, mint e név: magyar!

Ha tehát e név elfogadtatott, akkor következik:

2. A fejedelem czíme.

A fejedelem czíme csonkítatlanúl megmaradna úgy mint eddig, kivevén, hogy az ausztriai birodalom császára helyett „a Magyar Birodalom császára“

lenne, e mellett azért megmaradván valamint Csehország stb. királyának, ép úgy Magyarország királyának is. Lenne tehát a Felső czíme e módosítás folytán:

„A Magyar Birodalom császára, Magyar-, Cseh- sat. országok királya stb.“ (Kaiser der Ungarischen Monarchie und König von Ungarn etc.)

3. A fejedelem székhely- és lakhelye.

Különbséget kell tenni a fejedelem székhelye és lakhelye között.

A fejedelem lakhatik akárhol, lakhatik birodalma népeinek bármelyikénél, de széke egy helyen tartozik lenni.

Volt idő, midőn az ausztriai császár, bár Bécs volt székhelye, folyvást egész udvarostól Prágában lakott.

Jelenleg e két város közt van választás: Bécs és Budapest.

A székvárost például át lehetne tenni Budára, a nélkül, hogy a fejedelem és udvara folyvást ott lakni kénytelen volna.

Buda azonban még mint székváros sem mulhatlan feltétele a birodalom új szervezésének, azon esetre, ha a birodalom „magyar“-nak neveztetik.

Bécs már egyszer volt magyar székváros — a legdicsebb magyar király Mátyás alatt, midőn bevette azt. Mátyás király egy időre Bécsbe tette székhelyét Budáról.

Bécs lehet tehát a Magyar Birodalom székvárosa most is, de csakis a Magyar Birodalom székvárosa, mert más — pl. Dunai Birodalom — név alatt garantiát csupán a székvárosnak Budapestre áttételében láthatna a magyar, míg ellenben e név „Magyar Birodalom“ már maga is elég garancia.

4. A fejedelem udvara.

Főpont lenne az, hogy a fejedelem udvara — akár Budán, akár Bécsben lakják — magyar legyen.

Volt már nekünk magyar fejedelmünk is, itt benn lakott köztünk, mégis idegen udvart tartott. Maga Szent-István első királyunk udvarában is volt idő, hogy ott-honosabbnak érzé magát az olasz és a német, mint a magyar. S ez sok szerencsétlenséget hozott az országra.

Legyen tehát az udvar magyar, legyen a fejedelem és a fejedelmi ház testestől lelkestől magyarrá. Így kivesz a magyar nemzet kebléből még árnya is a gyanunak és kétségnek. Így lesz teljes és erős az egyesülés.

5. A kormány és széke.

A kormánynak, melynek formája a felelős miniszterium, ha a „Magyar Birodalom“ nevezet elfogadtatik, Bécsben is lehetne laknia a fejedelem mellett, de különben Pesten, és magyarnak kell lennie.

Magyarnak — ez alatt nem azt értjük, mintha a kormány tagjai csupán magyarok lehetnének. Sőt inkább azt akarjuk, hogy a közbirodalom ügyeit közvetlen kezelő férfiak — miniszterek — minden nemzetiségre való tekintet nélkül minden népek legjelesebb férfiúi közül választassanak, s azonkívül a közös kormányban mind-egyik országnak saját külön érdekeit képviselő és ellenőrző minisztere vagy kancellárja üljön.

A mi a kormány hivatalos nyelvét illeti, ez természetesen a külhatalmakkali érintkezésben, míg a bevett szokás nem változik, francia levén, a központban magyar; az egyes országok irányában pedig az illető országok nyelvei.

A német nyelvet már csak azért sem lehetne belközponti hivatalos nyelvül használni, mert e nyelv az alakulandó Németország nyelve. Kell, hogy meglegyen e tekintetben is a mi birodalmunknak saját megkülönböztető jellege, és a magyar birodalomnak fő hivatalos nyelve legyen a magyar.

6. A közparlament.

Mint a központi kormánynak, úgy a központi parlamentnek is állandónak, egy helyben és így a központban Bécsben vagy Pesten székelendőnek kell lenni. Nem kell feledni azonban, hogy e központ csak akkor lehet Bécs, ha a birodalom „magyar“ nevet visel, ekkor Bécsbe is elmegy a magyar a parlamentbe, mint a Magyar Birodalom fővárosába, de különben alig. E parlamentben a birodalom és minden népek közös ügyei minden népek képviselői által tárgyalatnak.

Fő nyelve mindenestre a magyar lenne, de csak annyiban, hogy a fejedelem magyarul szólna a parlamenthez, az elnök magyarul vezetné az üléseket, a jegyzőkönyv első példánya magyarul vezetettnek; de különben mindegyik képviselő tetszése szerént a birodalombeli nyelvek akármelyikén nyilatkozhatnék, a törvénykönyvek a birodalom összes nyelvein szerkesztetnének és azokat a Felső egyenlően szentesitené.

7. Az egyes országok.

Minden ország birna saját helyi ügyeire nézve — saját kormányzó vagy helytartóval, saját kormánynyal helyben, és saját helyi képviseléttel. Mindezek azonban alá lennének vetve a fő kormánynak és közös parlamentnek.

Mindenik helyi kormány és képviselő hivatalos nyelve az illető országbeli nyelv.

8. A hadsereg.

Hadsereg csak egyetlenegy lehet a birodalomban. Ezt minden ország népességi arányban szolgáltatandó illetéke alkotja — oly számban, a milyet a közös parlament megszavaz.

E hadseregnek természetesen egy nyelvének kell lenni.

Ezen nyelv elvileg csak a magyar lehet. Mindaz-

által nem tudjuk, hogy miután a birodalmi hadseregnél jelenleg a katonai nyelv német, vajon a nyelvbeli átalakulás megtörténhetik-e ez idő szerént, vagy mennyi idő alatt? Mig tehát ez lehetne, ideiglenesen a német nyelvet kellene meghagyni. De más részről gondoskodni, hogy a magyar hadi nyelv megállapittassék és a lehető idő alatt a birodalmi hadseregbe behozassék. Egyébiránt ez, ha tán legyőzhetlen akadály volna, elengedhető feltétel lehetne e név mellett: Magyar Birodalom.

A hadsereg esküt fog letenni: a fejedelemre, a magyar birodalomra, az alkotmányra és a népeknek szerződésileg megkötött szövetségére.

A hadsereg neve: „császári királyi magyar birodalmi hadsereg.“

8. Pénzügy.

A birodalmi pénzügy megoszthatlan. A kincstár, ha a birodalom neve magyar, Bécsben, de különben ez is csak Budán lehetne. Ugyanoda hozatnának be az időnként veretett birodalmi császári pénzek.

A pénzeken magyar vagy latin felirat.

A bankjegyek fő felirata magyar, de értékök minden birodalmi nyelven kiteendő.

Bécsben vagy esetleg Budapesten „birodalmi bank“ állittatik.

Az adót évenként a közös parlament határozza meg, s annak beadásaért minden ország felelős, úgy hogy a reá esett adóilletéket mindegyik a birodalom minden terhelése és exekució nélkül a kiszabott időre beszedni, be nem szedhetés esetében saját országos házipénztárából kipótolni és a birodalmi pénztárba beadni köteles.

10. Államadósság.

Az államadósság egy külön fejezetet képez a birodalmi pénzügy és általán a birodalmi átalakulás kérdésében.

Kétségkívüli, hogy Magyarország, mint már nevével is a birodalom hiteleért és becsületeért felelős, egy szó nehézséget sem tesz ezen államadósság terhének részéről is aránylagos viselése ellen. De az a kérdés állhat elő, hogy: vajon azon adósságnak megkönnyítésére, melyet az osztrák birodalom tett, az állam becsületével és hitelével nem ellenkező úton nem tehet-e valamit a „Magyar Birodalom“?

Nagy megkönnyítésére szolgálna e birodalom összes népeinek, ha az új átalakulás e részben valamit segíthetne, és ez ezen átalakulásnak nem legkisebb előnye volna.

Bármily roppant hasznai legyenek is a birodalom ilyszertü ujjálétének, a nép közvetlenül csak akkor fogja azokat érezni, ha adóterhei is megkönnyebbültek. E tekintetben pedig az államadósság még mindig elég nehézséget fog képezni.

Jó lesz tehát gondolkozni e kérdésen: tehet-e valamit az új birodalom a régi birodalom adósságának könnyebbitésére?

* * *

Ime körülbelül e pontok képezhetendik alapját azon egységnek, mely szerént a magyar kérdés megoldható, a régi viszály oka elhárítható, a birodalom népei közt a trón körül egy erős szövetség létesíthető, és egy hatalmas egységes birodalom alapítható lenne.

Röviden: ez irat eszméje ebből áll:

Két dolog közt lehet választás:

Vagy a „Magyar Birodalom“ nevet elfogadni, s ezzel minden megvan, ekkor maradhat a székváros, a kormány és a parlament helye — Bécs;

Vagy, ha más név választatik, akkor Budapestnek kell azzá lenni, a mi jelenleg Bécs. Ez utóbbi sokkal nehezebb feladat.

**

Jelen irat az elsőt pártolja.

Egy név — és az egész kérdés mintegy varázstüetéssel meg van oldva, s minden megnyerve. Ez a különbség.

Mellékes kérdések.

A jelesen ugynevezett magyar vagyis magyarosztók kérdés ekkép megoldatván, ez által csak azt vesszük észre, hogy a többi alárendelt kérdések is sokkal könnyebben és egyszerűen megoldhatók, minők a magyar-erdélyi, magyar-horvát stb. kérdések.

Nem fog nehézséget szülni többé azon kérdés, hogy e vagy ama királyság, fejedelemség, hova, melyik országcsoportozathoz tartozzék, miután mindnyájan egy csoportozatot fognak képezni Sz. István trónja körül, az ezentul feloszolhatlanul egygyé lett és egységes Magyar Birodalomban, e főcsoportozaton kívül nem levén többé szükség semmi kisebb csoportozatokra, mindenik ország birhatván saját bel autonomiájával.

Például Horvátország birni fog saját hazai horvát kormányával, horvát országgyűlésével otthon; és a közös hazához, a Magyar Birodalomhoz, épen csak úgy fog tartozni, mint pl. Csehország, Galliczia stb.

Ezen mellékes kérdések legcélszerűbb elintézését azonban az országgyűlés bölcseségére bizván, mielőtt bevégeznők javaslatunkat, itt még csak azt akarjuk érinteni:

Miként tehető a birodalom ezen szervezés módja határozattá?

Az új birodalmi szervezet közös elfogadása.

Ha a magyar országgyűlés a rajzoltuk eszme alapján megkészítette azon pontozatokat, melyek a fejedellemmel és a népekkel kötendő birodalmi egységi szer-

ződés tervét képeznék: miután legelsőbben is a fejedelemmel e terv közöltetett és Ő Felsége által is a létesítendő egység alapjául helyesnek találtatott és elfogadott:

Ő Felsége megkéretik a magyar országgyűlés által hogy a birodalom népeinek egyes s tán épen együtt levő országgyűléseivel a felterjesztett tervet közölni; továbbá, hogy az együtt levő magyar országgyűlést ad hoc birodalmi parlamentnek nyilatkoztatván, annak kiegészítése végett követeik oda küldésére az összes országokat felszólítani méltóztassék.

A mely országok a velök legfelsőbb uton közölt kiegyezési és birodalom-szervezési tervet saját országgyűlésükön többségileg elfogadták, azok azonnal elküldik képviselőiket is a közös parlamentbe Pestre.

Ekkor már a parlamentnek nem lesz egyéb feladata, mint az egyes országok által netalán tett módosításokat figyelembe venni s a „többség“ parlamenti elve szerént eldönteni.

Azután a beléegyezett országok nevében az új birodalmi szervezetet és szövetségi szerződést megállapítani, aláírni és kimondani.

Ha, mint remélhető, a népek többsége a szervezet mellett szavaz: akkor az el van fogadva — a nagy parlamenti elv — a szavazati többség elve szerént.

Hogyha pedig a népek szavazati többsége ellene lesz a magyar által önként felajánlott egységi kötésnek s elutasítja oda nyújtott jobbát: — akkor a szövetségből semmi sem lesz — és a magyar nem leendő oka mert ő megtette a mit kellett, megtette a mit lehetett.

De ha a megegyezés létrejöhet, ha a birodalom népei, okulva a multakon, a régi gyűlölség és viszály helyett, készek a szeretet és egyetértés szövetségét megkötni egymással és a közös fejedelemmel, s ha ez

úton sikerülend egy új erős nagy birodalomnak megvetni alapját:

Akkor a mai nemzedéke e népeknek nagyobb lesz, mint legvitézebb őseik voltak, s nyugodtan hagyhatja itt helyét a maradéknak, mert multért, jelenért, jövőért eleget tett: kiengesztelte a multat, rendbe hozta a jelent, biztosította a jövőt.

És a Felség a legboldogabb fejedelem lesz, háza örök, és nevét a legnagyobbak közé fogja felírni a történelem: mert nagyobb minden világhódítónál, ki művet alkot, minőt a történelem még nem mutat. S a népek áldással fognak számitani tőle, mint a birodalom ujjáalkotójától, egy dicsőbb kort. És a magyar nemzet alapító fejedelmei mellé fogja sorozni: Árpád, Szent-István, Nagy-Lajos s Hunyady Mátyás mellé.

A magyar dicsősége pedig nagyobb lesz mint valaha volt. Ő e nagy mű kezdeményezője. De jutalma is nagy lesz. Maga e mű. Többet vivott ki e békés művel a magyar, mint az 1848—49-ki annyi vérbe került forradalommal nyerhetett volna, még ha sikerülhet vala is az. — Akkor nyert volna egy független de mindenki által irigylendett s a viszály almájává válandott Magyarországot. Most nyert egy független, mindenki által rettegendő, erős, hatalmas Magyar Birodalmat.

DE BALLACI GEZA

